

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:GENEL KURUL
KARAR

TAYFUN KAHRAMAN BAŞVURUSU (2)

Başvuru Numarası : 2025/57667
Karar Tarihi : 2/4/2026

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Başkanvekili : Basri BAĞCI
Başkanvekili : İrfan FİDAN
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
Kenan YAŞAR
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Ömer ÇINAR
Raportör : Kübra ÇİFTÇİ
Başvurucu : Tayfun KAHRAMAN
Vekili : Av. Cansu ÇİFTÇİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru Anayasa Mahkemesinin verdiği ihlal kararının gereğinin yerine getirilmemesi nedeniyle bireysel başvuru hakkı ile adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/11/2025 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyan sunmuştur.

4. Birinci Bölüm tarafından 11/2/2026 tarihinde yapılan toplantıda, başvurunun niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Şehir plancısı olan başvuru, Taksim yayalaştırma projesini protesto etmek amacıyla 28/5/2013 ile 30/8/2013 tarihleri arasında Gezi Park'ında düzenlenen eylemlerin ülke çapında kitlesel şiddet olaylarına dönüşmesi nedeniyle yürütülen ve Gezi Parkı davası olarak bilinen ceza davasının sekiz sanığından biridir. Gezi Parkı olaylarının yaşandığı dönemde Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Genel Merkez Yönetim Kurulunda şube başkanı olan başvuru, aynı zamanda Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Koruma Bölge Kurulunda da kültür ve turizm uzman yardımcısıdır. 2014 yılından itibaren ise bir üniversitede öğretim üyesi olarak görev yapmıştır.

7. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde (ilk derece mahkemesi) görülen söz konusu davada, başvuru hakkında Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme suçundan 25/4/2022 tarihinde mahkûmiyet kararı verilmiş; başvurunun suçu yardım etme niteliğinde görülerek 18 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve hükümle birlikte tutuklanmasına karar verilmiştir. Başvurunun anılan karara yönelik istinaf başvurusu tahliye talebiyle birlikte Bölge Adliye Mahkemesinin 28/12/2022 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Başvuru, anılan kararı temyiz etmiştir.

8. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 3. Ceza Dairesi 28/9/2023 tarihli kararıyla başvurunun temyiz istemini reddederek başvuru hakkındaki mahkûmiyet hükmünü onamıştır. Bunun üzerine başvuru, söz konusu nihai karara karşı Anayasa Mahkemesine 2023/98215 numaralı bireysel başvuruyu yapmıştır.

9. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu 31/7/2025 tarihinde, söz konusu yargılamada usule ilişkin güvencelerin ihlal edilmesinin yargılamanın hakkaniyetini bir bütün olarak zedelediğini belirtmiş; başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine, diğer ihlal iddialarının ise incelenmesine gerek olmadığına karar vermiştir (*Tayfun Kahraman* [GK], B. No: 2023/98215, 31/7/2025, § 57). Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gerekçesi şöyledir:

"48. Somut olayda Mahkemeler başvurunun Gezi Parkı olaylarının bir plan ve organizasyon dâhilinde başlatılması, koordine edilmesi, ülke genelinde yaygınlaştırılarak derinleştirilmesinde, şiddet olaylarının meydana gelmesinde ve şiddet olaylarının bastırılmasının ardından Gezi ruhunun yaşatılmasında aktif rol oynadığını kabul etmiştir. Mahkemeler, bu süreçte hem başvurunun şahsi sosyal medya hesabından hem de Taksim Dayanışmasının (Taksim Dayanışmasıyla ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. § 8) sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımların provokatif eylem çağrısı niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Ceza Mahkemesi, başvurunun Taksim Dayanışmasının sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımlarla olan bağlantısını, Taksim Dayanışmasında genel olarak üstlendiği role bağlarken Yargıtay bu bağlantıyı iletişimin dinlenmesine ilişkin kayıtlarda başvurunun A.B.A.dan Taksim Dayanışmasının sosyal medya hesabının şifresini istemesine bağlamıştır. Sonuç olarak başvuru, gerek Ceza Mahkemesince gerekse de Yargıtayca söz konusu platformun sosyal medya hesabından yapılan

paylaşımlardan sorumlu tutulmuştur. Başvurucunun cezalandırılmasına esas alınan ikinci husus ise bazı basın açıklamalarında sarf ettiği ifadelerdir. Yargı mercileri, başvurucunun bu açıklamalarını da sosyal medya paylaşımlarında olduğu gibi provokatif olarak değerlendirmiş ve anılan söylemlerin şiddet olaylarının yaygınlaşmasında etkili olduğu kanaatine varmıştır [bkz. §§ 21/iii-(4), 24/iii].

49. Bununla birlikte Mahkemeler cezalandırmaya dayanak olarak gösterilen sosyal medya paylaşımları ile basın açıklamalarını yalnızca tırnak içinde aktarmış, paylaşımlarda yer alan ifadelerin genel olarak provokatif nitelikte olduğunu belirtmekle yetinmiştir. Dolayısıyla yargı mercileri kararlarında mahkûmiyet kararına esas alınan çok sayıda sosyal medya paylaşımından hangisinin doğrudan şiddeti teşvik eden ya da şiddete özendiren yahut cebir ve şiddet kullanarak hükûmeti ortadan kaldırmaya teşebbüs etmeye yönelik ifadeler içerdiğini gösteren bir gerekçeye yer vermemiştir. Paylaşım ve açıklamaların şiddet içeren olaylarla olan illiyet bağı tartışılmamıştır. Sonuç olarak Mahkemelerin yaptığı değerlendirmelerden tam olarak hangi sözlerin kışkırtıcı nitelikte olduğunu anlaşılamadığı gibi bu paylaşım ve açıklamaların akabinde bunlarla bağlantı kurulabilir nitelikte nasıl bir şiddet olayının meydana geldiği ya da bunların somut olarak hangi şiddet olaylarına yol açtığı da anlaşılamamıştır. Öte yandan ilk derece mahkemesi başvurucunun Gezi olaylarına ilişkin olarak toplumsal ve küresel düzeyde algı oluşturulması amacıyla film, belgesel ve video çekimlerini koordine ettiğini belirtmiş ancak hangi filmde hangi ifadelerle nasıl bir algı oluşturduğuna dair herhangi bir açıklama yapmamıştır. Bu tespitler neticesinde şiddet olaylarının meydana gelmesinde başvurucuya yüklenen aktif rolün ne olduğu karardan anlaşılamamaktadır.

50. Gerçekten de Gezi Parkı olaylarının yaşandığı dönemde bazı yerlerde ciddi şiddet olayları yaşanmış, bu olayların bir kısmında yaralanmalar hatta ölümler meydana gelmiştir (bkz. § 7/iv). Ancak başlamış bir toplantı ve gösteri eylemi sürecinde ortaya çıkan şiddet olaylarının salt varlığı, kendi eylemleriyle bu şiddet olayları arasında illiyet bağı kurulmadığı müddetçe kişileri doğrudan sorumlu tutabilmek için yeterli değildir. Mahkemeler, mahkûmiyet kararlarının gerekçelerinde sanığın cebir ve şiddet kullanarak hükûmeti ortadan kaldırmaya teşebbüs etme olarak nitelendirilebilecek eylemlerinin ne olduğunu açık bir biçimde ortaya koymalıdır. Buna ilişkin eylemlerin açıkça gösterilmediği durumlarda, verilen mahkûmiyet kararının gerekçesinin yeterli olduğunun değerlendirilmesi mümkün değildir.

51. Öte yandan Yargıtay başvurucunun Taksim Dayanışmasının sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımlarla olan bağlantısını, başvurucunun A.B.A.dan sosyal medya hesabının şifresini istediği yönündeki iletişim kaydına dayandırmıştır. Ancak Yargıtay, Taksim Dayanışmasının sosyal medya hesaplarından aktif biçimde yapıldığını kabul ettiği paylaşımlardan [bkz. § 21/i-(9), (10)] hangisinin başvurucuyla bağlantılı olduğuna dair bir belirleme yapmamıştır. Diğer taraftan iddianamede Taksim Dayanışmasının sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımların daha çok Gezi Parkı olaylarının yaşandığı Mayıs-Haziran aylarına ilişkin olduğunun belirtildiği görülmektedir. Bununla birlikte söz konusu şifre talebinin ise 2/10/2013 tarihli olduğu dikkat çekmektedir [bkz. § 24/iii, (4)]. Sosyal medya paylaşımlarının tarihi ile şifre talebinin tarihi dikkate alındığında söz konusu iletişim kaydının anılan paylaşımların sorumluluğuna delil teşkil edip edemeyeceği hususunda oluşan ciddi tereddütler, yargı mercilerinin sunduğu gerekçelerle giderilememiştir. Dolayısıyla şifre isteme olayı ile provokatif kabul edilen paylaşımlar arasında nasıl bir ilişki kurulduğu da karardan anlaşılamamaktadır. Bu itibarla yargı merciince başvurucuya atfedilen eylemler ile mahkûmiyete esas alınan mevcut deliller arasında somut bir bağ kurulmadığı sonucuna varılmıştır.

52. Diğer taraftan bu durum, Yargıtayın mahkûmiyet hükmünü onama kararında ilk derece mahkemesi kararında mahkûmiyetin gerekçesi olarak yer verilmeyen iletişimin dinlenmesine ilişkin bazı kayıtlara [bkz. § 24/iii, (4)] dayanıldığını ve bu kayıtlara atıfla başvurunun mahkûmiyet kararının onandığını göstermektedir. Bu hâliyle mevcut durum başvurunun temyiz aşamasında mahkûmiyetine esas teşkil eden bir delile karşı savunma yapma imkânından yoksun bırakılması sonucunu doğurmuştur. Anayasa Mahkemesi bundan önceki birçok kararında yargılamanın esasını etkileyebilecek ağırlıktaki delilin ve olgunun ilk kez kanun yolu aşamasında değerlendirilmeye esas alınması, bu delile ve olguya karşı savunma hakkı tanınmaması hâlinde silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edileceğini değerlendirmiştir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yıldırım Özbeç ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/18932, 8/9/2015, § 88; Özkan Sarı [1. B.], B. No: 2020/5353, 19/1/2023, §§ 24-29). Nitekim böyle bir durumda suç isnadı altındaki kişilerin kanun yolu mercilerinin dayandığı delillere karşı iddialarını ileri sürme, aleyhe kabulü çürütebilme veya savunmalarını güncelleme ya da hukuki durumlarını değiştirme imkânı fiilen ortadan kalkmaktadır. Kaldı ki başvuru, söz konusu dinleme kayıtlarının tüm taleplerine rağmen yargılamanın hiçbir aşamasında dosya kapsamına dâhil edilmediğini ileri sürmüştür (bkz. § 30/iii). Mahkûmiyet hükmünün onanması kararında Yargıtayın başvurunun bu şikâyetini karşılayacak bir gerekçe oluşturmadığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla somut olayda başvurunun mahkûmiyetine esas teşkil eden dinleme kayıtları, ilk kez kanun yolu aşamasında ve başvurucuya bu delillere karşı savunma yapma imkânı tanınmadan hükme esas alınmıştır. Bu durumun silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleriyle bağdaşması mümkün görünmemektedir.

53. Ayrıca her ne kadar Yargıtayın mahkûmiyet hükmünü onama kararında emniyet teşkilatı bünyesinde görev yapan bazı kişilerin tanık beyanlarına yer verilmişse de bu beyanların yalnızca başvurunun Taksim Dayanışması grubunda yer aldığı ve bu sıfatla basın açıklamaları yaptığı yönünde, başvurunun da inkâr etmediği hususlara ilişkin olduğu açıktır [bkz. § 24/iii, (6)]. Bu hâliyle anılan tanık beyanlarının mahkûmiyet hükmüne nasıl bir katkı sağladığı hususunda da yeterli bir açıklama bulunmamaktadır.

54. Diğer yandan mahkûmiyet hükmünün gerekçelerinden biri de başvurunun ve sanıklardan bir kısmının Gezi Parkı olaylarının öncesinde bir plan ve organizasyon dâhilinde hareket etmiş olmasıdır. Ancak Mahkemeyi bu şekilde düşünmeye iten bulgunun tam olarak ne olduğu karardan anlaşılamamaktadır. Başvurucu hakkındaki iletişim tespiti kayıtlarına bakıldığında (bkz. § 12/vii) Gezi Parkı olaylarından önce yargılamanın diğer sanıklarından yalnızca biriyle (Bu kişinin de henüz kesinleşmemiş olmakla birlikte mevcut yargılamada isnat edilen suçlardan beraat ettiği anlaşılmıştır.) iletişiminin olduğu görülmektedir. Yine bu iletişimin içeriğine ve yoğunluğuna dair bir bilgi de kararda yoktur. Dolayısıyla olayların başvuru tarafından önceden planlandığı şeklindeki bir sonuca ulaşabilmek için başvuru yönünden eldeki tek bulgu olaylardan önce sanıklardan biriyle mevcut olan iletişimidir. Ancak bu bulgunun tek başına önceden bir plan dâhilinde hareket edildiği sonucuna ulaşmak için yeterli olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

55. Bunun yanı sıra ilk derece mahkemesi ve Yargıtay, Gezi Parkı olaylarının devam ettirilmesi amacıyla Türkiye genelinde belirli aralıklarla Park Forumları/Forumlar Koordinasyonu adı altında gerçekleştirilen toplantılara başvurunun da katıldığını ve asli fail olarak kabul edilen M.O.K.'nin yargılamadaki başka bir sanık aracılığıyla başvuru üzerinden bu forumların koordinasyonunu sağladığını belirtmiştir (bkz. § 21/iii, (5); 24/ii) ancak anılan değerlendirme; başvurunun somut olarak ne zaman hangi forum toplantılarına katıldığı, bu toplantılarda ne tür kararlar alındığı, alınan kararların şiddet olayları üzerindeki etkisi ve özellikle bu forumların organizasyonu ile ortaya çıkan şiddet eylemleri arasında nasıl bir bağlantı bulunduğu hususlarında herhangi bir açıklık içermemektedir. Üstelik kararlarda başvuru ile M.O.K. ve diğer sanıklar arasında

başvurucunun savunmasının aksine (bkz. § 13) anılan forum faaliyetleriyle irtibat kurulmasının mümkün kılacak somut ilişkinin ne olduğu yönünde de yeterli değerlendirme yapılmamıştır. Dolayısıyla bu kapsamda isnat edilen eylemlerin başvurunun cezai sorumluluğunu ne şekilde doğurduğu yeterli biçimde gerekçelendirilmemiştir.

56. Son olarak başvuru, esas numarasını da belirterek İstanbul 33. Asliye Ceza Mahkemesinde Gezi Parkı olaylarıyla ilgili olarak başka sanıkların yargılandığı bir davada Gezi eylemlerinin anayasal hak kapsamında değerlendirildiğini, ayrıca Taksim Dayanışmasının suç örgütü olduğuna dair herhangi bir delil bulunmadığı tespitlerine yer verildiğini ve bu kararın kesinleştiğini belirtmiştir. Somut olayda başvurunun kendi davasında aynı konunun neden farklı yorumlandığına dair Mahkemelerce yeterli bir gerekçe de ortaya konulmamıştır.

57. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki yukarıda zikredilen bazı usule ilişkin güvencelere (bkz. §§ 38-47) yargılamada uyulmamasının bir bütün olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır."

10. Anayasa Mahkemesi, tespit edilen hak ihlallerinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak kararın bir örneğinin başvurunun yeniden yargılanmasına başlanması için İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Ayrıca kararda, ilk derece mahkemesince ilk olarak yapılması gerekenin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı gereğince yeniden yargılama işlemlerini başlatmak olduğu, sonraki aşamada ise ilk derece mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürüteceği yargılamanın sonunda hak ihlalinin nedenlerini gideren yeni bir karar vermekle yükümlü olduğu belirtilmiştir ("GİDERİM" başlığı altındaki ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. *Tayfun Kahraman*, §§ 60-62).

11. Başvuru vekili 17/10/2025 tarihli dilekçeyle Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı uyarınca yeniden yargılamaya başlanmasını, infazın durdurulmasını ve müvekkilinin tahliyesini talep etmiştir. Anayasa Mahkemesince ihlal kararı kendisine gönderilen ilk derece mahkemesi, İstanbul Cumhuriyet Savcılığından (Savcılık) mütalaa talep etmiştir. Savcılığın 3/11/2025 tarihli mütalaasının ilgili kısmı şöyledir:

"Anayasa Mahkemesi somut olayda bireysel başvuru incelemesi sonucu hak ihlali kararı verirken adeta temyiz makamı gibi hareket etmiş, oluşturmuş olduğu gerekçede hem Anayasa'ya hem de kanunun emredici hükmüne açıkça aykırı hareket ederek 'Yetki Gaspı'nda bulunmuştur.

Tüm bu hususlar dikkate alınarak ilk derece mahkemesi ve Yargıtay'ın delillerin değerlendirilmesi noktasındaki takdir yetkisini sorgulayan, Anayasa'nın ve Kuruluş Kanun'un emredici hükmüne açıkça aykırı olan Anayasa Mahkemesi gerekçe gösterilerek sanık müdafî tarafından talep edilen infazın durdurulması, sanığın tahliye edilmesi ve yeniden yargılama yapılması yönündeki taleplerinin 6216 sayılı Kanun'un 50/2, 5271 sayılı CMK'nın 318/3 maddeleri gereğince dosya üzerinden REDDİNE,

Karar verilmesi kamu adına talep ve mütalaa olunur."

12. İlk derece mahkemesi 6/11/2025 tarihli ek kararıyla başvurunun yeniden yargılama ve tahliye taleplerinin reddine ve infazın devamına itiraz kanun yolu açık olmak üzere karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda Yargıtayın mahkûmiyet hükmünü onama kararında, ilk derece mahkemesi kararında mahkûmiyetin gerekçesi olarak yer verilmeyen iletişimin dinlenmesine ilişkin bazı kayıtlara dayanıldığı ve bu kayıtlara atıfla başvurunun mahkûmiyet kararının onandığı, bu hâliyle mevcut durumun başvurunun temyiz aşamasında mahkûmiyet esas teşkil eden bir delile karşı savunma yapma imkânından yoksun bırakılması sonucunu doğurduğu çoğunluk kararında belirtilmiş ise de anılan deliller ilk derece mahkemesi yargılaması aşamasında dava dosyası içinde bulunduğu, başvuru ve müdafinin erişim ve itiraz etme imkanına sahip olduğu, dolayısıyla ilk defa Yargıtay aşamasında ortaya çıkan ve kabul edilen delil niteliğinde olmadığı, Yargıtay tarafından ilk derece yargılaması sırasında dosyaya giren ve başvuru ve müdafinin erişebildiği ve itirazlarını ileri sürme imkânı bulabildiği bu delilin onama kararının gerekçesine ek gerekçe olarak ortaya konulduğu dikkate alındığında, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği söylenemez. Ayrıca başvurunun mahkûmiyetine ilişkin kararda yer verilen diğer deliller dikkate alındığında, mahkûmiyet kararının tek ve esaslı belirleyici delilinin iletişimin dinlenmesine ilişkin kayıtlar olmadığı dolayısıyla yargılamanın hakkaniyetinin zedelenmediği de söylenemez.

Kaldı ki, Yargıtay 3. Ceza Dairesince, iletişimin dinlenmesine ilişkin kayıtların, başvuru hakkındaki diğer tüm delillerle birlikte değerlendirildiğinde, eylemin Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya teşebbüs suçunu oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Başvuru hakkında ise Türkiye Cumhuriyeti hükûmetini ortadan kaldırmaya teşebbüs etmeye yardım suçundan mahkûmiyet kararı verilmiş, aleyhe temyiz olmadığı için bozma nedeni yapılmamış ve hüküm onanmıştır. Bir başka deyişle, Yargıtay 3. Ceza Dairesi kararındaki gerekçelerden yalnızca biri olan iletişimin dinlenmesine ilişkin kayıtlar, Türkiye Cumhuriyeti hükûmetini ortadan kaldırmaya teşebbüs suçunun delili olarak belirtilmiştir. Anılan kayıtların ve diğer delillerin tümünün bu suçu oluşturabileceği kararda açıkça ifade edilmıştır. Oysaki başvuru hakkında Türkiye Cumhuriyeti hükûmetini ortadan kaldırmaya teşebbüs etmeye yardım suçundan ceza verilmiştir. Dolayısıyla anılan kayıtlara dayalı olarak hükmün onandığı da söylenemez.

Yukarıda yer verilen gerek mahkememizin gerekse Yargıtay 3. Ceza Dairesinin kararlarındaki detaylı gerekçeler dikkate alındığında, sanık tarafından ileri sürülen iddiaların mahkemelerce delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçelerinde bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun bulunmadığı anlaşılmaktadır.

AYM'nin ihlal kararının gerekçesine bakıldığında ilk derece mahkemesinin ve Yargıtay'ın delillerinin değerlendirilmesi noktasındaki takdirine ilişkin değerlendirme yaptığı görülmektedir. Anayasa Mahkemesi Kararının karşı oy yazısında da ifade edildiği üzere; yargılamaya konu eylemlerin kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, delillerin değerlendirilmesi ile Yargıtay ve ilk derece mahkemeleri tarafından verilen kararların esas yönünden adil olup olmaması, bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Anayasa Mahkemesinin görevi, Yargıtay ve ilk derece mahkemelerince yapılan değerlendirmelerin ve varılan sonuçların hukuka uygunluğunu denetlemek değildir. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen ilk derece mahkemelerine aittir.

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda, olağan kanun yollarında incelenmesi gereken konularda inceleme ve değerlendirme yapılamaz. Zira Anayasa Mahkemesi temyiz veya istinaf mercii değildir. Anayasa Mahkemesi 'süper temyiz' mahkemesi de değildir.

Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun'un 49. Maddesinin 6. Fıkrasında da 'Bölmülerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölmülerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.' demek suretiyle bu hususu açıkça yasaklamıştır.

Anayasa Mahkemesi somut olayda bireysel başvuru incelemesi sonucu hak ihlali kararı verirken adeta temyiz makamı gibi hareket etmiş, oluşturmuş olduğu gerekçede hem Anayasa'ya hem de kanunun emredici hükmüne açıkça aykırı hareket ederek 'Yetki Gaspı'nda bulunmuştur. Tüm bu gerekçeler dikkate alınarak aşağıdaki gibi karar verilmiştir."

13. Başvurucu, anılan karara itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi 11/11/2025 tarihli kararıyla başvurusunun itirazının reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin vermiş olduğu ek kararın içeriğine bakıldığında 6216 sayılı yasanın kararlar başlıklı 50. maddesi gereğince değerlendirmenin yapıldığı, Anayasa Mahkemesinin yeniden yargılama usulü ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun yargılamanın yenilenmesi başlıklı 311. maddesindeki yargılamanın yenilenmesinin aynı olmadığı yönünde kararları göz önüne alındığında, 06/11/2025 tarihli ek kararın usul ve yasaya uygun olduğu..."

14. Başvurucu, nihai kararı 11/11/2025 tarihinde öğrenmiş; süresi içinde bireysel başvuru yapmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat

15. 2010 yılında Anayasa'nın 148. maddesinde yapılan değişiklikle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruları karara bağlama görevi ve yetkisi verilmiştir. Bu değişikliğin gerekçesi şöyledir:

"Bireysel başvuru ya da anayasa şikâyeti, kamu gücü tarafından, temel hak ve özgürlükleri ihlâl edilen bireylerin başvurdukları olağanüstü bir kanun yolu olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde, temel hakların korunması amacıyla bireysel başvuru yolu, pek çok uygar ülkede anayasa yargısının ayrılmaz bir parçası kabul edilmektedir. ...

...

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, iç hukuk yollarının tüketilmiş olup olmadığını araştırırken, ilgili ülkede bireysel başvuru kurumunun bulunup bulunmadığını da dikkate almakta ve bunu hak ihlallerinin ortadan kaldırılmasında etkili bir hukuk yolu saymaktadır. Bu nedenle, bireysel başvuru müessesesinin getirilmesiyle, hak ihlallerine maruz kaldığını iddia edenlerin önemli bir bölümünün bireysel başvuru aşamasında, başka bir ifadeyle

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gitmeden önce, tatmin edilebilmesinin mümkün olabileceği ve böylece Türkiye aleyhine açılacak dava ve verilecek ihlâl kararlarında azalma olacağı değerlendirilmektedir. Bu itibarla, Türkiye'de de iyi işleyen bir bireysel başvuru sisteminin kurulması, haklar ve hukukun üstünlüğü temelindeki standartları yükseltecektir.

...

Türkiye'de bireysel başvuru yolunun kabul edilmesi, bir yandan bireylerin sahip oldukları temel hak ve özgürlüklerin daha iyi korunmasını sağlayacak, öte yandan da kamu organlarını, Anayasaya ve kanunlara daha uygun davranma konusunda zorlayacaktır. Bu amaçlarla yapılan değişikliklerle, bireysel hak ve özgürlüklerin korunması ve teminat altına alınması için, vatandaşlara bireysel başvuru hakkı tanınmakta ve Anayasa Mahkemesine de bu başvuruları inceleme ve karara bağlama görevi verilmektedir.

... Yapılan yeni düzenlemeyle, bireysel başvuruları inceleme görevi verilmek suretiyle, Anayasa Mahkemesine, özgürlükleri koruma ve geliştirme misyonu da yüklenmektedir."

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Mahkemenin görev ve yetkileri" başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Mahkemenin görev ve yetkileri şunlardır:

...

c) Anayasanın 148 inci maddesi uyarınca yapılan bireysel başvuruları karara bağlamak."

17. 6216 sayılı Kanun'un "Esas hakkındaki inceleme" başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"... bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin inceleme... bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

18. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

19. 6216 sayılı Kanun'un "Mahkeme kararları" başlıklı 66. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Mahkeme kararları kesindir. Mahkeme kararları Devletin yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar."

2. Yüksek Mahkeme Kararları

20. Yargıtay Ceza Genel Kurulunca verilen 26/10/2022 tarihli (E.2020/16-462, K.2022/671) kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru üzerine verilen kararların bağlayıcılığını değerlendiren Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 28.04.2015 tarihli ve 469-132 sayılı kararında;

'Bilindiği üzere Anayasanın 148. maddesi uyarınca herkesin Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakkı bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesinin diğer kararları gibi bireysel başvuruları inceleyen Bölüm kararları da yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlamaktadır. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin emsal nitelikteki bu kararı karşısında mevcut içtihatların yeniden gözden geçirilmesi gerekmiştir.' şeklinde açıklandığı üzere Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı ve içtihadı anlamda yol gösterici niteliği tartışmasızdır..."

21. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 5/7/2019 tarihli ve E.2019/521, K.2019/4769 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Şu hale göre; özellikle yargılama ve olağan yasa yolları süreci tamamlanmadan yapılan bireysel başvuru incelemelerinde, AYM'nin [Anayasa Mahkemesi] delil değerlendirmesinin hak ihlali bağlamında da olsa, asıl yargılama mercileri ile bir yetki çatışması sonucunu doğurduğu açıktır. Hak ihlalinin netice veren meşru müdahale için ikame olunan delilin yeterli olup olmadığına ilişkin tespitin, yargılama konusu suçun sübut ve/veya vafsinin tayini yönünden de belirleyici olacağına kuşku yoktur. Ne var ki, yargılama süreci tamamlanmış ve kanun yolu incelemesinden de geçerek kesinleşmiş hükümler yönünden gerçekleştirilen bireysel başvuru sonucunda tespit edilen hak ihlallerinin, gerektiğinde yeniden yargılama sebebi olarak kabul edildiği (CMK 311) sistemde, yargılamanın devamı sırasında ihlal neticesini doğuracak tespitlerin yargılama mercilerince göz ardı edilmesi düşünülemez. Aslolanın haksız-ölçsüz bir müdahaleye maruz bırakılan temel hakkın bir an önce teslimi olduğuna göre, sair çatışma ve tartışmaların bu değerlin önüne geçmesine 'hukuk düzeninin teklifi' ilkesi de müsaade etmez..."

22. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/4/2023 tarihli ve E.2023/3102, K.2023/966 sayılı kararında şu ifadelere yer vermiştir:

"AİHM, Anayasa'nın 153 üncü maddesinin 6 ncı fıkrasından doğan bağlayıcı niteliğini dikkate alarak, bireysel başvuruya ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi'nin kararlarına uygulamada riayet etme hususunun, öncelikle (a priori) Türkiye'de sorgulanmaması gerektiği ve bu mahkemenin ihlâl kararlarının etkin bir şekilde uygulanmasından şüphe duyulmasına yer olmadığı kanaatine varmıştır."

Su hale göre; özellikle yargılama ve olağan yasa yolları süreci tamamlanmadan yapılan bireysel başvuru incelemelerinde, AYM'nin delil değerlendirmesinin hak ihlali bağlamında da olsa, asıl yargılama mercileri ile bir yetki çatışması sonucunu doğurduğu açıktır. Hak ihlalinin netice veren meşru müdahale için ikame olunan delilin yeterli olup olmadığına ilişkin tespitin, yargılama konusu suçun sübut ve/veya vafsinin tayini yönünden de belirleyici olacağına kuşku yoktur. Ne var ki, yargılama süreci tamamlanmış ve kanun yolu incelemesinden de geçerek kesinleşmiş hükümler yönünden gerçekleştirilen bireysel başvuru sonucunda tespit edilen hak ihlallerinin, gerektiğinde yeniden yargılama sebebi olarak kabul edildiği (5271 sayılı Kanun madde 311) sistemde, yargılamanın devamı sırasında ihlal neticesini doğuracak tespitlerin yargılama mercilerince göz ardı edilmesi düşünülemez. Aslolanın haksız-ölçüsüz bir müdahaleye maruz bırakılan temel hakkın bir an önce teslimi olduğuna göre, sair çatışma ve tartışmaların bu değerlin önüne geçmesine 'hukuk düzeninin teklifi' ilkesi de müsaade etmez.

Bu nedenle ... kapsamının, Anayasa Mahkemesinin Daireyi de bağlayan kararları doğrultusunda yorumlanması ve belirlenmesi gerekmektedir..."

23. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin yukarıda yer verilen 4/4/2023 tarihli kararına benzer Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/7/2023 tarihli ve E.2023/27, K.2023/5120 sayılı; 22/11/2022 tarihli ve E.2022/1232, K.2022/8359 sayılı; 11/10/2022 tarihli ve E.2022/7608, K.2022/6526 sayılı; 11/10/2022 tarihli ve E.2022/23755, K.2022/6527 sayılı; 4/11/2021 tarihli ve E.2021/7929, K.2021/9940 sayılı ile 25/10/2021 tarihli ve E.2021/7930, K.2021/9758 sayılı kararları.

24. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 22/12/2016 tarihli ve E.2016/19574, K.2016/16369 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Anayasa Mahkemesinin saptadığı hak ihlalinin, mahkeme kararından kaynaklandığını belirleyen ve Kuruluş Kanununun 50. maddesinin (2.) fıkrasına dayanarak aldığı 'ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapılmasına' ilişkin kararı karşısında, derece mahkemelerinin başvuru konusu somut olay ve kişi bakımından artık başka türlü karar vermesine olanak yoktur. Ne var ki ... benzer uygulamalarda, bireysel başvuru konusu yapılması halinde Yüksek Mahkemece, bundan sonra da hak ihlalinin tespit edileceği ve ihlalin sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yolunun açılacağı da muhakkak gözükmektedir.

Anayasanın ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Türkiye'nin 'taraf' olduğu eki Protokollerin ortak koruma alanında bulunan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının, öncelikle genel yargı mercilerinde olağan kanun yollarında çözüme kavuşturulması asıldır. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru ikincil nitelikte bir yoldur. Bu husus, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruya ilişkin birçok kararında ifade edilmiştir. O halde, yargılamanın yenilenmesi sebebi olabilecek bu hususun, derece mahkemelerinde yargılaması devam eden davalarda da göz önüne alınması gerekir. Anayasa Mahkemesinin bu husustaki bireysel başvuru sonucu aldığı ihlal kararı karşısında, hak ihlaline yol açmamak için hükmün bozulması gerekmektedir."

25. Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun 20/1/2016 tarihli ve E.2016/23, K.2016/60 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...bireysel başvuru üzerine Anayasa Mahkemesince hak ihlalinin bulunduğu belirtilerek yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi durumunda bu karara uyulması zorunlu olmakla..."

B. Uluslararası Hukuk

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolunun etkililiğini *Hasan Uzun/Türkiye* ((k.k.), B. No: 10755/13, 30/4/2013) kararında tartışmıştır. AİHM bir bireysel başvuru yolunun etkililiğini tartışırken şu hususları gözettiğini belirtmektedir:

a. Anayasa Mahkemesine;

i. Bir kamu makamı tarafından gerçekleştirilen hak ve özgürlüklerin ihlalini giderme yetkisinin tanınmaması,

ii. Anayasa tarafından güvence altına alınan bir hakka yapılan müdahalenin alınan bir karar sebebiyle değil de başka bir gerekçeyle gerçekleştiği durumlarda söz konusu makamın bu hak ihlalini sürdürmesini yasaklama yetkisinin tanınmaması,

iii. Mümkün olduğunca eski hâle getirme (*statu quo ante*) durumuna ilişkin kararlar verme imkânının sağlanıp sağlanmadığı,

b. Anayasal başvuru yolunun davaya neden olan olay ve olgulardan bağımsız olarak temelde bir yargı organının ihmali veya eylemi neticesinde derhâl ve doğrudan meydana gelen ihlallere çözüm sunup sunmadığı.

27. Nitekim AİHM *Apostol/Gürcistan* (B. No: 40765/02, 28/11/2006, § 42) kararında özellikle Gürcistan Anayasa Mahkemesinin kamu mercileri veya yargı organlarıncı alınan kararları iptal edebilme yetkisinin bulunmadığına dikkati çekerek söz konusu başvuru yolunu etkili kabul etmemiştir. *Hasan Uzun/Türkiye* kararında ise Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolunun AİHM'e başvurmada önce tüketilmesi gereken bir iç hukuk yolu olduğu sonucuna varırken Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığını özellikle dikkate almıştır. Bu bağlamda AİHM; Anayasa'nın 153. maddesinin altıncı fıkrasında yer alan ve Anayasa Mahkemesi kararlarının devletin tüm organları ile gerçek ve tüzel kişileri bağlayacağını ifade eden hükme atıf yapmış, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruya ilişkin kararlarına uyulmasına ilişkin bir sorun yaşanmayacağını değerlendirmiştir (*Hasan Uzun/Türkiye*, § 66).

28. AİHM, başvuru Mehmet Hasan Altan/Türkiye (B. No: 13237/17, 20/3/2018) kararında, Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararının mahkemelerce uygulanmamasına yönelik şikâyeti incelemiştir. Mahkemelerin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarının gereğini yerine getirmemesi bağlamında AİHM şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

"130. ... Mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin Anayasa'nın 19. maddesinin 3. fıkrasının ihlâl edildiği sonucuna varmasına rağmen, başvuranın serbest bırakılma talebi hakkında son tahlilde karar vermeleri beklenen İstanbul 26. ve 27. Ağır Ceza Mahkemelerinin, Anayasa Mahkemesi'nin kararının yasaya uygun olmadığı kanaatine varması sebebiyle ilgilinin serbest bırakılma talebini reddetdiklerini gözlemlemektedir.

132. ... Mahkeme, özellikle Anayasa Mahkemesi'nin Sözleşme hükümlerinin ihlâl edildiğini tespit etme yetkisi olduğunu ve Yüksek Mahkeme'ye tazminat ödenmesi suretiyle ve/veya ihlâlın telafisine ilişkin yolları belirterek, ve gerektiğinde, ilgili yargı makamına tespit edilen hak ihlâlinin sürdürülmesinin yasaklama ve ilgilinin zararının mümkün

olduğunca ihlâlden önceki duruma (statuquoante) getirilmesini isteme inkâmı veren ve vermesi gereken uygun yetkilerle donatıldığını kaydetmiştir (daha önce anılan Koçintar, § 41)... Mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin kararlarının, Anayasa'nın 153. maddesinin 6. fıkrasından doğan bağlayıcı niteliğini dikkate alarak (bu hükmeye göre, Yüksek Mahkeme'nin kararları, bütün Devlet organlarını ve gerçek ve tüzel kişileri bağlar), bireysel başvuruya ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi'nin kararlarına uygulamada riayet etme hususunun, öncelikle (a priori) Türkiye'de sorgulanmaması gerektiği ve bu mahkemenin ihlâl kararlarının etkin bir şekilde uygulanmasından şüphe duyulmasına yer olmadığı kanaatine varmıştır (daha önce anılan karar Koçintar, § 43).

138. ... Mahkeme'ye göre, Anayasa Mahkemesi'nin, Türk Anayasal yapısı içerisinde yargı erkinin ayrılmaz bir parçası olduğu ve Mahkeme'nin daha önce Koçintar kararında hükmettiği gibi ve Hükûmetin mevcut davada Mahkeme önünde açıkça ileri sürdüğü gibi, ceza yargılaması sırasında tutuklanan kişilere etkin bir başvuru yolu sunarak, Anayasa'nın 19. maddesi ve Sözleşme'nin 5. maddesi uyarınca özgürlük ve güvenlik hakkının korunması açısından önemli bir rolü olduğu açıktır (ayrıca bkz. daha önce anılan Mercan/Türkiye, §§ 17-30, 8 Kasım 2016).

139. ... Bir mahkemenin, bireysel başvurulara ilişkin olarak nihai ve bağlayıcı kararlar verme yetkileriyle donatılmış bir anayasa mahkemesinin yetkilerini sorgulaması, hukuk devleti ve hukuki güvenlik temel ilkelerine aykırıdır. Mahkeme, Sözleşme'nin 5. maddesiyle sunulan korumanın ayrılmaz bir parçası olan bu ilkelerin, keyfiliğe karşı sunulan güvencelerin köşe taşları olduğunu hatırlatmaktadır (bkz. yukarıdaki 137. paragraf). Anayasa Mahkemesi'nin kararını, 'gereğini' yapması için Ağır Ceza Mahkemesine göndermesine rağmen, Ağır Ceza Mahkemesi -Anayasa Mahkemesi tarafından tespit edilen ihlâlin giderilmemesi sonucuna yol açacak şekilde- başvuru hakkını serbest bırakmayı reddederek Anayasa Mahkemesine direnmiştir. ...Bu koşullarda Mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin, Anayasa'nın 19. maddesinin 3. fıkrasının ihlâl edildiği sonucuna varan, açık ve belirsizliğe yer vermeyen kararının ardından başvuranın tutukluluk halinin devamına karar verilmesinin, özgürlük ve güvenlik hakkının gerektirdiği şekilde 'hukuka uygun' olarak ve 'yasal yollara göre' gerçekleştirildiği şeklinde değerlendirilemeyeceği kanaatindedir.

142. Mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin kararından sonra bile, İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararları uyarınca başvuranın tutukluluğunun devam etmesinin, tutukluluğa ilişkin davalarda Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolunun etkinliğine ilişkin olarak ciddi şüpheler yarattığının altını çizmek istemektedir. Bununla birlikte Mahkeme, güncel durumda, Anayasa'nın 19. maddesi açısından özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilere verilen Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru hakkının, kişilerin özgürlükten yoksun bırakılma şikâyetleri için etkin bir hukuk yolu olduğuna dair önceki tespitini değiştirmektedir (daha önce anılan Koçintar/Türkiye, § 44). Bununla birlikte Mahkeme -bilhassa, ağır ceza mahkemeleri başta olmak üzere ilk derece mahkemelerinin Anayasa Mahkemesi kararlarının etkisiyle ilgili içtihadındaki sonraki gelişmeleri dikkate alarak- Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamındaki başvurularla bağlantılı olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru sisteminin etkililiğini inceleme hakkını saklı tutmaktadır. Bu bakımdan, bu başvuru yolunun hem teoride hem de uygulamada etkili olduğunu kanıtlamak Hükûmete düşmektedir (daha önce anılan Uzun, § 71)."

C. Karşılaştırmalı Hukuk

29. 12/3/1951 tarihli Almanya Federal Anayasa Mahkemesi Kanunu'nun 90. ve devamı maddelerinde anayasa şikâyeti düzenlenmiştir. Bu Kanun'un 95. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesi, ihlale yol açan yargısal kararı ortadan

kaldırabileceği gibi bazı hâllerde başvuruya konu davayı yeniden incelenmek üzere yetkili bir mahkemeye göndermeye de karar verebilir. Kanun'un 31. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesi kararları bütün mahkemeler ve kamusal makamlar dâhil anayasal kurumları bağlayıcı niteliktedir.

30. 3/10/1979 tarihli ve 2/1979 sayılı İspanya Anayasa Mahkemesi Kanunu'nun 41. ve devamı maddelerinde *amparo* adı verilen bireysel başvuru usulü düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 55. maddesine göre Anayasa Mahkemesi ihlale yol açan yargısal kararları iptal edebileceği gibi başvurucaının temel hak ve hürriyetinin ihlalinin tespiti hâlinde bu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebilmesi için gerekli tedbirleri de alabilir. Kanun'un 87. maddesine göre de Anayasa Mahkemesinin kararları bütün kamu organlarını bağlayıcı ve icra edilebilir niteliktedir. Kanun'un 92. maddesiyle de Anayasa Mahkemesi kararlarının etkili bir biçimde uygulanmasını sağlamakla görevli kılınmıştır.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Anayasa Mahkemesinin 2/4/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvurucu;

i. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının yerine getirilmesi için gerekli olan *yeniden yargılamanın* başlatılmaması nedeniyle ihlalin süregelen şekilde devam ettiğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma ve gerekçeli karar hakları ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma ilkesinin,

ii. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmemesi nedeniyle kararların icrası hakkının, mahkemeye erişim hakkının, etkili başvuru hakkının ve bu hakla bağlantılı olarak bireysel başvuru hakkının,

iii. Aynı Ceza Mahkemesinin Anayasa Mahkemesinin *Ruken Gündüz* ([2. B.], B. No: 2018/24786, 13/9/2022, §§ 55,56) kararında, somut başvuruyla benzer şekilde gerekçeli karar hakkından verdiği ihlal kararı uyarınca yeniden yargılamayı başlatarak yargılama sonucunda beraat kararı verdiğini, bu durumun kendisinin ayrımcı muameleye tabi tutulduğunu ve sınırlamanın kötüye kullanıldığının işareti olduğunu belirterek eşitlik ilkesi ile çelişkili karar yasağının,

iv. İhlal kararıyla birlikte özgürlükten yoksun bırakma ile mahkûmiyet kararı arasındaki bağın koptuğunu, hükme bağlı tutmanın sonuçlarının ortadan kalktığını, keyfi olarak ceza infaz kurumunda tutulduğunu, dava süresi boyunca tutuksuz yargılandığını, ilk kez mahkûmiyetle birlikte tutuklandığını, ihlal kararı sonrasında tutuklamaya ilişkin koşulların da mevcut olmaması nedeniyle tutuksuz yargılanması gerektiğini belirterek kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının, hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkelerinin,

v. İnsan hakları kapsamındaki eylemleri gerekçe gösterilerek cezalandırılması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Bakanlık görüşünde başvurunun sağlık durumuna ilişkin bilgiler verilmiş, kötü muamele yasağının ihlal edilip edilmediği hususunda yapılacak incelemede bu bilgilerle birlikte Anayasa ve mevzuat hükümlerinin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

34. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevapta; başvuru formunda ileri sürdüğü iddialara Bakanlık tarafından herhangi bir cevap verilmediğini, ayrıca başvurunun MS hastası olduğunu, hastalığa ait bulguların daha önce tekrarlamadığı hâlde ceza evindeyken tekrarladığını, ceza evi koşullarının sağlık durumuna uygun olmadığını belirterek başvuru formunda ileri sürdüğü ihlal iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

35. Anayasa'nın Anayasa Mahkemesinin "Görev ve yetkileri"ni düzenleyen 148. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Anayasa Mahkemesi ... bireysel başvuruları karara bağlar ...

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

36. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesi şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

37. Bireysel başvuru hakkı, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Bu hak, Anayasa'nın 40. maddesinde güvenceye bağlanan etkili başvuru hakkının özel bir görünümüdür. Anayasa Mahkemesi daha önce bireysel başvuru hakkının etkili başvuru hakkı kapsamında Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında bulunduğunu açıklamıştır (Ruhi Abat [2. B.], B. No: 2014/4724, 7/3/2019, §§ 44,45). Bu itibarla başvurunun ilk derece mahkemesinin ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde yeniden yargılama işlemlerini başlatmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararların icrası hakkının, mahkemeye erişim hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarının bir bütün olarak bireysel başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerekir (benzer yönde bir değerlendirme için bkz. Şerafettin Can Atalay (3) [GK], B. No: 2023/99744, 21/12/2023, § 39; Hasan Akbaş [GK], B. No: 2023/91027,8/1/2026, § 29).

38. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ise maddi adaleti değil şekli adaleti temin etmeye, başka bir deyişle adil bir yargılama sürecini sağlamaya yönelik teminatlar içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı, temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (bazı eklemeler ve değişikliklerle birlikte bkz. M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80). Bu bağlamda başvurunun Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının süregelen şekilde ihlal edildiği iddiasının hakkaniyete uygun

yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerekir (benzer yönde değerlendirme için bkz. *Kadri Enis Berberoğlu (2)* [GK], B. No: 2018/30030, 17/9/2020, §§ 56-60).

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bireysel başvuru hakkı ile hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. İhlal Kararının Gereklerinin Yerine Getirilip Getirilmediği

40. Anayasa Mahkemesinin verdiği bir ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmemesi daha önce verilen ihlalin devam ettiği anlamına gelir. Bu bakımdan Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmediğine ilişkin iddiaları incelemek de bireysel başvuruları incelemeye yetkili olan Anayasa Mahkemesinin görev alanına girer (*Şahin Alpay (3)* [1. B.], B. No: 2018/10327, 3/12/2020, § 39; *Aliğül Alkaya ve diğerleri (2)*, § 52). Bu sebeple eldeki başvuruda Anayasa Mahkemesince yapılacak inceleme, olayların baştan itibaren yeniden değerlendirilmesi değil daha önce verilen ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediğinin ve bu kapsamda başvurunun anayasal haklarının ihlal edilip edilmediğinin tespitiyle sınırlı olacaktır (*Sıddıka Dülek ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/2750, 17/2/2016, § 70; *Mehmet Ali Ayhan (2)* [1. B.], B. No: 2016/7967, 22/7/2020, § 54; *Aliğül Alkaya ve diğerleri (2)*, § 52).

41. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 55, 57). Bu zorunluluk, doğrudan Anayasa'nın 148. maddesinde düzenlenen bireysel başvuru hakkının bir gereği olup bu anayasal haktan kaynaklanmaktadır.

42. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında bireysel başvuruların esas incelemesi sonunda başvurunun hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için *yapılması gerekenlere* hükmedileceği düzenlenmiştir. Bireysel başvuru yolu, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin kamu gücü tarafından yapılan bir ihlalin tespiti durumunda bu ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıran veya meydana gelen zararı giderecek şekilde hukuki sonuçlar doğuran bir başvuru yolu niteliğindedir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurular kapsamındaki görev ve yetkisi, hakkın ihlal edilip edilmediğinin tespitiyle sınırlı olmayıp tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlerin belirlenmesini de kapsamaktadır. Kanun'da ihlalin ve sonuçlarının nasıl ortadan kaldırılacağına ilişkin belirleme yapma bakımından Anayasa Mahkemesine geniş bir takdir yetkisi verilmiştir (AYM, E.2011/59, K.2012/34, 1/3/2012; *Şahin Alpay (2)* [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, §§ 56-58; *Aliğül Alkaya ve diğerleri (2)*, § 53; *Kadri Enis Berberoğlu (3)*, §§ 90-92).

43. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı üzerine, devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere mahkemelerce gerçekleştirilmesi gereken yargısal işlemlerin bütününe 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinde "*yeniden yargılama*" denilmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak hükmedilen *yeniden yargılama*, usul hukukundaki *yargılamanın yenilenmesi* kurumundan farklı bir müessesedir (usul hukukunda yer alan yargılamanın yenilenmesi müessesesine ilişkin açıklamalar için bkz. *Kadri Enis Berberoğlu* (3), § 97). Anayasa Mahkemesinin hükmettiği *yeniden yargılama* kurumu aşağıda sayılan özellikleri gösterir (*Kadri Enis Berberoğlu* (3), § 98).

i. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi hâlinde ilgili mahkeme taraflarca başvuru yapılmasını beklemeksizin yeniden yargılamaya ilişkin işlemleri başlatmak zorundadır (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), § 58; *Kadri Enis Berberoğlu* (2), § 134).

ii. Yeniden yargılama yapılması kararının kendisine ulaştığı mahkemelerin yeniden yargılama sebebinin varlığı hususunda herhangi bir takdir yetkisi olmadığı gibi yeniden yargılama yapılacak hâllerde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak bir kabul edilebilirlik incelemesi aşaması da bulunmamaktadır (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), § 58; *Kadri Enis Berberoğlu* (2), § 134). Zira 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasının "*Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir.*" şeklindeki birinci cümlesi uyarınca Anayasa Mahkemesi ihlal kararı ile birlikte yeniden yargılama yapılmasına bizzat karar vermektedir. Bu sebeple dosyanın yeniden yargılama için gönderildiği mahkemenin bu yönde karar alması gerekmez. Derece mahkemesi doğrudan yeniden yargılama işlemlerini başlatır (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), § 59; *Kadri Enis Berberoğlu* (2), § 135).

iii. Anayasa Mahkemesinin yeniden yargılama yapılmasına karar vermesi muhakkak duruşma açılması gerektiği şeklinde anlaşılamaz. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasının "*Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.*" şeklindeki son cümlesi uyarınca Anayasa Mahkemesince tespit edilen ihlalin giderimi, işin niteliğine ve giderim için Anayasa Mahkemesinin yapılmasına karar verdiği işlemlerin çeşidine veya ilgili yargı yolunun imkân ve zorunluluklarına göre dosya üzerinden yargısal işlemlerin yapılması biçiminde olabileceği gibi yargılamanın duruşma açılarak yeniden yapılması şeklinde de olabilir. Hangi yöntemle ihlalin sonuçlarının giderileceği belirlenirken elbette ihlalin niteliği nazara alınarak bir değerlendirme yapılmalıdır (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), § 59).

iv. Kural olarak ilgili merci ihlal kararının niteliğini dikkate alarak bu ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için gerekenleri kendisi takdir edebilir. Ancak 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin "*İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir.*" biçimindeki (1) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi ihlal kararı ile birlikte ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere *de hükmetmiş ise* ilk derece mahkemesinin veya kamu gücünü kullanan diğer organların yapılması gerekenlerin zorundallığı veya yerindeliği konusunda bir takdir yetkisi

bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için alınması gereken tedbiri veya yöntemi açıkça gösterdiğinde ilgili merci bunun gereklerini yapmak zorundadır (*Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım* [1. B.], B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 82; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), § 60).

v. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin bir ihlal kararının kendisine ulaştığı mahkemenin anayasal ve yasal yükümlülüğü, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarının uygunluğunu veya yerindeliğini sorgulamak değil ihlalin sonuçlarını gidermek üzere ilgili usul hukukunun imkân ve gereklilikleri çerçevesinde yargısal işlemlere başlamaktır (*Wikimedia Foundation Inc. ve diğerleri* [GK], B. No: 2017/22355, 26/12/2019, § 102; *Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), § 57).

44. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

45. Anayasa'nın "Anayasa Mahkemesinin kararları" başlıklı 153. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi ile altıncı fıkrası şöyledir:

"Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir.

...

Anayasa Mahkemesi kararları Resmi Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar."

46. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlere yönelik sınırlandırmaların Anayasa'nın sözüne aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan "Anayasa'nın sözü" Anayasa'nın metnini yani lafzını ifade etmektedir. Mevcut başvuruda Anayasa'nın 153. maddesinin altıncı fıkrasına aykırı davranıldığı tespit edildiği takdirde başvurunun bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Norm denetiminde olduğu gibi bireysel başvuru yolunda da Anayasa hükümlerinin nihai ve bağlayıcı olarak yorumlanması yetkisi Anayasa Mahkemesine aittir (*Kadri Enis Berberoğlu* (2), § 71; *Kadri Enis Berberoğlu* (3), § 81).

47. Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığına ilişkin anayasal hüküm, bireysel başvuru kapsamında ihlal edildiğine karar verilen temel hak ve özgürlükler için de geçerli olan *ek bir güvencedir* (*Kadri Enis Berberoğlu* (2), §§ 68, 69; *Kadri Enis Berberoğlu* (3), §§ 79, 80; *Ersin Basın ve Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ve diğerleri*, B. No: 2016/54096, 30/6/2021, §§ 71, 72).

b. Bireysel Başvuru Hakkının Genel İlkeleri

48. Bireysel başvuru, temel hak ve özgürlüklerin korunmasında kaynağını doğrudan Anayasa'dan alan nihai ve en etkili ulusal hak arama yoludur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki incelemesi, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına

alınmasında ve geliştirilmesinde bireylere en üst düzeyde koruma sağlar (*Kadri Enis Berberoğlu* (3), § 134).

49. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasıyla şartlarını yerine getiren herkese Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakkı verilmiştir. Başka bir deyişle bireysel başvuru hakkı, anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri süren herkese ihlalin tespiti ve giderilmesi amacıyla Anayasa Mahkemesine başvuru yapma imkânı tanıyan anayasal bir haktır (*Ruhi Abat*, § 48). Hiç kuşkusuz Anayasa Mahkemesi kararlarının etkili şekilde uygulanması da bireysel başvuru hakkının ayrılmaz bir parçasıdır. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında verdiği bir ihlal kararının açıkça veya fiili (eylemli) olarak hiçbir şekilde yerine getirilmemesi ya da ihlal kararında tespit edildiği şekilde icra edilmemesi etkili başvuru hakkının özel bir türü olan bireysel başvuru hakkının açık ve ağır bir şekilde ihlali anlamına gelmektedir. Zira etkili başvuru hakkının özel bir türü olan bireysel başvuru hakkı, Anayasa Mahkemesi kararlarının etkili şekilde uygulanmasını da gerektirir. Aksi hâlde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak anlamsız hâle gelir. Tam da bu sebeple Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasında Anayasa Mahkemesi kararlarına uyma ve bu kararları değiştirmeksizin yerine getirme hususunda yasama, yürütme ve yargı organları ile idare makamlarına takdir yetkisi tanınmamış veya bu konuda istisnaya yer verilmemiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. *Kadri Enis Berberoğlu* (3), § 102; *Şerafettin Can Atalay* (3), § 56; *Doğukan Bilir* (2) [2. B.], B. No: 2021/12594, 11/6/2025, § 14).

50. Bu bağlamda anayasa koyucunun gerekçesinde günümüzde temel hakların korunması amacıyla bireysel başvuru yolunun pek çok uygar ülkede anayasa yargısının ayrılmaz bir parçası kabul edilmesine özellikle vurgu yapıldığına işaret etmek gerekir (*Şerafettin Can Atalay* (3), § 19). Nitekim etkili olduğu kabul edilen karşılaştırmalı hukuk örneklerinde anayasa mahkemelerinin bireysel başvuru kararlarının bağlayıcılığı hususu açık olarak anayasal ve kanuni düzenlemelerle güvence altına alınmış olup anayasa mahkemeleri de bu hakkın gereği olarak temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğinin tespiti ile birlikte yeniden yargılama yapılması ve hatta ihlale yol açan kararların doğrudan iptal edilmesi veya ortadan kaldırılması dâhil ihlalden önceki duruma dönülmesini sağlayacak yetkilerle donatılmıştır (*Şerafettin Can Atalay* (3), § 32).

51. Anayasa Mahkemesi kararlarının ilgili mahkemelerce veya diğer kamu makamlarınca yerine getirilmemesi veya icrasının geciktirilmesi bireyin yaşamı ve devletin işleyişi üzerinde gözardı edilemez derin etkiler bırakır. İlk olarak yargı kararlarının yerine getirilmemesi hâlinde bireylerin yargı kararıyla kendilerine sağlanan hak ve özgürlükleri kullanabilmeleri mümkün olmaz (*Şahin Alpay* (2), § 61). Hukukun üstünlüğünün geçerli olduğu bir devlette, bireylerin hukuk sistemine olan güvenini ve saygısını koruma adına vazgeçilemez bir görev ifa eden yargı kararlarının zamanında yerine getirilmeyerek sonuçsuz bırakılması kabul edilemez (*Ferda Yeşiltepe* [GK], B. No: 2014/7621, 25/07/2017, § 36). Aksinin kabulü hukuk devletin varlığından söz edilmesini imkânsız kılar. Bu sebeple devlet, yargı kararlarının zamanında yerine getirilmesini sağlayarak bireyler aleyhine oluşabilecek hak kayıplarını engellemekle ve bu yolla bireylerin hukuk sistemine olan güvenini ve saygısını korumakla yükümlüdür (*Kadri Enis Berberoğlu* (3), § 103).

c. Adil Yargılanma Hakkının Genel İlkeleri

52. Ceza muhakemesinin amacı maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasıdır. Ancak bu amacın gerçekleştirilmesi için yapılan araştırma faaliyetleri sınırsız değildir. Maddi gerçeğin

hukuka uygun şekilde ortaya çıkarılması, ceza adaletinin hakkaniyete uygun olarak gerçekleşmesi için gereklidir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 42).

53. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesinde "*değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı[nın] metne dahil*" edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesine söz konusu ibarenin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "*Adil yargılanma hakkı*" başlıklı 6. maddesinin ve buna ilişkin AİHM içtihadının da gözönünde bulundurulması gerekir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22). Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında *hakkaniyete uygun yargılanma hakkı* düzenlenmiştir (Orhan Kılıç, § 43).

54. Bununla birlikte Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında *kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara* ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyumsuzluk konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

55. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda mahkemelerin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme *kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi* olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

56. Bu nedenle Anayasa Mahkemesinin rolü yargı mercilerinin hangi delile dayanarak karar vermeleri gerektiğini tespit etmek değilse de sonuca etkili iddia, savunma ve delillerin kararın gerekçesinde karşılanıp karşılanmadığı adil yargılanma hakkı çerçevesinde yapılacak incelemenin haricinde bırakılamaz. Dosyaya sunulan delillerle sanık hakkındaki tespitler arasında ne şekilde bağ kurulduğu mahkûmiyet kararından anlaşılmalıdır. Diğer bir ifadeyle eylemlerin sübutuna dayanak teşkil eden deliller açıkça ve eylemlerle ilişkilendirilerek açıklanmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. İlyas Başak [2. B.], B. No: 2013/5662, 21/4/2016, §§ 38, 39).

57. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve buna uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini

amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmaz. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşınması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesi için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. *Sencer Başat ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

58. Hakkaniyete uygun yargılanmanın temel unsurlarından biri de yargılamanın *çelişmeli* olmasıdır. Adil yargılanma hakkının unsurlarından olan *çelişmeli yargılama ilkesi* taraflara dosyadaki deliller hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını, bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirir. Bu anlamda mahkemece tarafların dinlenilmemesi, onlara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesi yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabilecektir (*Ahmet Turko* [2. B.], B. No: 2013/5949, 12/3/2015, § 33). Taraflar arasında hakkaniyete uygun bir dengenin sağlanmasını amaçlayan silahların eşitliği ilkesi ise davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (*Yaşasın Aslan* [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). *Çelişmeli yargılama ilkesi* silahların eşitliği ilkesi ile yakından ilişkili olup bu iki ilke birbirini tamamlar niteliktedir. Zira *çelişmeli yargılama ilkesinin* ihlal edilmesi durumunda davasını savunabilmesi açısından taraflar arasındaki denge bozulacaktır (*Tahir Gökatalay* [2. B.], B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 25).

59. Bu nedenlerle hakkaniyete uygun bir yargılama delillerin gerçekliği ve güvenilirliği konusundaki kuşakların giderilmesini, delillerin güvenilirliğine ve gerçekliğine etkili bir şekilde itiraz etme fırsatının tanınmış olmasını da zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi de delillere yönelik hukuka aykırılık iddialarıyla ilgili olarak başvuruculara delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmalarına karşı çıkma fırsatı verilip verilmediğini, bu konuda silahların eşitliği ve *çelişmeli yargılama ilkesinin* gözetilip gözetilmediğini, savunmanın menfaatlerinin korunması için onlara yeterli güvenceler sağlanıp sağlanmadığını incelemektedir (*Orhan Kılıç*, §§ 47, 48).

60. Öte yandan adil yargılanma hakkı, uyuşmazlıkların çözümlenmesinde hukuk devleti ilkesinin gözetilmesini de gerektirir. Anayasa'nın 2. maddesinde Cumhuriyet'in nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti, Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanması ve uygulanmasında gözönünde bulundurulması zorunlu olan bir ilkedir (*Özlem Terzioğlu* [2. B.], B. No: 2014/19341, 21/11/2017, § 39; *Hakan Altınca* [GK], B. No: 2016/13021, 17/5/2018, § 44). Hukuk devletinin gereklerinden birini hukuk güvenliği ilkesi oluşturmaktadır (AYM, E.2008/50, K.2010/84, 24/6/2010; E.2012/65, K.2012/128, 20/9/2012).

61. Hukuk devleti ilkesi, yargı organlarının aynı maddi veya hukuki olgularla ilgili olarak çelişkili kararlar vermekten mümkün olduğunca kaçınmasını gerekli kılar. Aynı maddi veya hukuki vakıalarla ilgili olarak farklı kararlar verilmesi hukuk devleti ilkesini zedeleyebileceği gibi kişilerin hukuka olan inancını da zayıflatabilir. Dolayısıyla bir maddi veya hukuki vakia ile ilgili olarak yargısal nitelikte bir karar verildikten sonra aynı olgu hakkında bu karardan farklı bir sonuca ulaşılmaması kişilerin hukuka olan güvenlerinin

sarsılmaması için hayati önemdedir (gerekçeli karar hakkı bağlamında benzer değerlendirmeler için bkz. *Mehmet Okyar* [2. B.], B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29; *Mehmet Köz* [2. B.], B. No: 2018/23430, 27/1/2021, § 27; *Kemal Karanfil (4)* [2. B.], B. No: 2021/54151, 5/6/2024, § 13).

ç. Başvuruya Konu Kararın Değerlendirilmesi

62. Somut olayda Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuruya konu yargılamada usule ilişkin güvencelerin ihlal edilmesinin yargılamanın hakkaniyetini bir bütün olarak zedelediğini belirtmiş ve başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (bu kararda bkz. § 9; *Tayfun Kahraman*, §§ 60-62). Anayasa Mahkemesi, söz konusu ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için ilk derece mahkemesince yapılması gerekenlere dair *tek bir belirlemede* bulunmuştur. Bu belirleme *yeniden yargılamanın başlatılmasıdır*.

63. Bu belirlemeye rağmen İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, Anayasa Mahkemesinin somut olayda *kanun yolu incelemesi* yapmak suretiyle *yetki gasbı* yaptığını belirterek başvurunun *yeniden yargılama* talebini reddetmiştir (bkz. § 12). Anılan kararı itiraz üzerine inceleyen İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi ise 6216 sayılı Kanun'da düzenlenen *yeniden yargılama* usulü ile 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen *yargılamanın yenilenmesi* usulünün aynı olmadığı yönündeki Anayasa Mahkemesi kararlarını dikkate aldığını belirterek itiraza konu kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazı kesin olarak reddetmiştir (bkz. § 13).

64. Eldeki uyuşmazlıkta ilk derece Mahkemesi, Anayasa Mahkemesini verdiği ihlal kararı sebebiyle *kanun yolu incelemesi* yaparak *yetki gasbı* yapmakla itham etmiş ve ihlal kararının gerekleri yerine getirmemiştir.

65. Demokratik ve anayasal bir hukuk düzeninde yargı mercilerinin Anayasa Mahkemesini *yetki gasbı* yapmakla itham ederek kararlarına uymaması, Anayasa hükümleri gereğince takdir yetkisi kapsamında ortaya konulmuş hukuki bir görüş olarak dahi kabul edilemez. Bununla birlikte somut olayda bireysel başvuruya konu karar, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince *yetki gasbı* kavramına, taşıdığı gerçek hukuki anlamından uzak bir içerik atfedilerek ve Anayasa Mahkemesinin *yetki gasbı* kavramında bulunduğu gerekçesine dayanılarak verildiğinden, söz konusu kavramın hukuken ne anlama geldiği ve somut olayda Anayasa Mahkemesince *yetki gasbı* yapıp yapılmadığı konusunda bir açıklama yapma zarureti bulunmaktadır.

66. Esas itibarıyla idare hukuku kaynaklı bir kavram olan *yetki gasbı*, öğretilerde ve Danıştay içtihatlarında üzerinde ittifak edilen tanımlamalara göre Anayasa ve kanunlar tarafından idare adına irade açıklamaya, karar almaya ya da işlem tesis etmeye yetkili kılınmamış kişi, makam veya mercilerin kendilerine verilmemiş bir yetkiyi idare adına kullanmaya kalkışması hâlidir. Bu kavram, idari teşkilatın tamamen dışındaki yabancı bir kişinin idare adına hareket etmesi şeklinde ortaya çıkabileceği gibi idari teşkilatın içinde olmakla birlikte ilgili konuda karar alma yetkisi ve görevi olmayan bir kamu görevlisinin işlem tesis etmesi şeklinde de ortaya çıkabilir.

67. Gerek öğretideki değerlendirmelere gerekse de Danıştay içtihatlarındaki tespitlere göre *yetki gasbı* kamusal bir yetkinin o yetkiyi kullanmaya yetkili olmayan kişi ya da kurum tarafından kullanılması hâlinde ortaya çıkmaktadır.

68. Bu açıklamalar ışığında eldeki başvuruya konu süreçte Anayasa Mahkemesince yetki gasbında bulunulup bulunulmadığına gelince esasen bir hukuk devletinde hiçbir zaman karşılaşılmaması gereken böylesi bir durumda ilk açıklanması gereken husus, anayasal bir sistemde Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkilerinin kim tarafından belirlendiğidir. Hiç bir hukuk sisteminde bir ülkenin Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkisini, herhangi bir derece mahkemesinin yaptığı hukuki yorumla belirlemesi ve bu belirleme üzerinden hareket etmesi düşünülemez. Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkisini, herhangi bir derece mahkemesinin yorumu veya kendince oluşturduğu kabuller değil ancak anayasa koyucu belirler.

69. 12/9/2010 tarihinde yapılan halk oylaması sonucu kabul edilen 13/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun'la, kamu gücü tarafından gerçekleştirilen -Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruması kapsamında kalan- temel hak ve özgürlük ihlallerine karşı Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu ihdas edilmiştir. Bu bağlamda Anayasa'nın Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkilerini düzenleyen 148. maddesinin birinci fıkrasında "*Anayasa Mahkemesi ... bireysel başvuruları karara bağlar.*" hükmü yer almaktadır. Anayasa koyucu anılan hükümle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruları inceleme ve karara bağlama yetki ve görevi vermiştir. Anılan maddenin üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında "*Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır. Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz. Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.*" denilmiştir. Anayasa'nın anılan maddesi gözetildiğinde Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru yolundaki denetim yetkisinin yasama, yürütme ve yargı organlarının kesinleşmiş karar, işlem ve eylemlerinin kişilerin Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruması altında bulunan temel hak ve özgürlüklerini ihlal edip etmediğini incelemek olduğu açıktır.

70. Buna göre kamu gücü kullandığı hususunda şüphe bulunmayan yargı mercilerinin kesinleşmiş kararlarıyla, kişilerin Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruması altında kalan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği iddialarını bireysel başvuru yoluyla inceleme yetki ve görevi bizzat anayasa koyucu tarafından Anayasa Mahkemesine verilmiştir. Somut olayda bireysel başvuruya konu edilen karar, ceza mahkemesince kamu gücü kullanılarak verilmiş ve kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararıdır. Başvurucu, bu kararın Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı altında bulunan adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştü; Anayasa Mahkemesi de başvurucunun bu şikâyetlerini adil yargılanma hakkı kapsamında incelemiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin söz konusu ihlal kararını bireysel başvuruları inceleme yetkisi kapsamında verdiği hususunda şüphe bulunmamaktadır. Hâl böyle olunca Anayasa Mahkemesinin yetkisi olmayan bir alanda karar verdiğinden, dolayısıyla bir *yetki gasbında* bulunduğu söz edilemez. Diğer taraftan, Anayasa Mahkemesinin anayasal yetkileri kapsamında verdiği bir kararın -*Anayasa Mahkemesinin yetki gaspı yaptığı şeklindeki bir görüşle*- uygulanmaması Anayasa'nın 148. maddesiyle getirilen bireysel başvuru hakkına, dolayısıyla da Anayasa hükmüne uygun düşmemektedir.

71. Öte yandan derece mahkemesi, Anayasa Mahkemesinin *kanun yolu* incelemesi yapmakla itham etmiştir. Bu durumda açıklanması gereken bir başka husus *kanun yolu* incelemesinin ne olduğudur. Daha önce de pek çok kararda (ayrıca bkz. § 54) ifade edildiği üzere kural olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması

ile derece mahkemelerince uyumsuzlukla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (benzer değerlendirmeler için bkz. *Necati Gündüz ve Recep Gündüz* [1. B.], B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26; *Ahmet Sağlam*, § 42).

72. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi yargılamada mahkûmiyet kararına esas alınan deliller ile isnat edilen suçla konu eylemler arasındaki somut bağın ve bu eylemlerle Gezi Parkı gösterileri kapsamında yaşanan şiddet olayları arasındaki illiyet bağının *yeterli bir gerekçeyle* ortaya konulmadan mahkûmiyet kararı verilmesinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır (*Tayfun Kahraman*, §§ 48-57). Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin, mahkûmiyet kararına esas alınan deliller ile başvuruca isnat edilen suçla konu eylemler arasındaki ilişkiyi yani suçun sübutuna ilişkin değerlendirmeyi kendisinin yapmadığının, varsa bu ilişkinin yeterli bir gerekçeyle derece mahkemesince ortaya konulması gerektiğini ifade ettiğinin altını çizmek gerekir. Diğer bir ifadeyle Anayasa Mahkemesi, yargılama kapsamında hangi delilin hükme esas alınabileceği veya alınamayacağı konusunda bir belirlemeyle ihlal sonucuna ulaşmamış, mahkûmiyet hükmüne esas alınan deliller ile isnat edilen suçun unsuru olan cebir ve şiddet hareketleri arasındaki somut bağın ne olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmadığı tespitiyle hak ihlali kararı vermiştir.

73. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin Anayasa'daki temel hak ve özgürlüklerle ilgili güvenceler kapsamında yaptığı inceleme *kanun yolunda gözetilmesi gereken bir hususun incelenmesi* olarak nitelendirilmez. Aksine bir nitelendirme, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları inceleme ve karara bağlama görevinin yerine getirilememesi sonucunu doğurur.

74. Son olarak belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 153. maddesinin altıncı fıkrasında yer alan Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcı olduğuna dair hükmün herhangi bir istisnası bulunmamaktadır. Böyle bir istisna hükmü olmadığına göre mahkemeler ve kamu gücünü kullanan diğer organlar, hiçbir şekilde Anayasa Mahkemesi kararlarını uygulamaktan veya gereğini yerine getirmekten kaçınmaz.

75. Bir başka söyleyişle Anayasa'ya göre yargı mercileri, Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkisini aştığından bahisle Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığını sorgulama, Anayasa Mahkemesi kararlarını uygulamama yetkisine sahip değildir. Anayasa'nın açık hükmüne rağmen Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığının sorgulanması; her kademedeki mahkeme kararının muhatapları tarafından tartışmaya açılması, Anayasa Mahkemesi kararlarının kabul edilmemesi ve uygulanmaması sonucunu doğurur ki oluşan bu durum hukuk devletini işlemez hâle getirir. Somut olayda ilk derece mahkemesinin kararına yansıttığı -yukarıda tek tek açıklanan ifadeler- mahkemeler arasında oluşan yorum farklılığına değil, Anayasa'ya ve dolayısıyla anayasal hukuk düzenine uygun düşmeyen bir yargı yetkisi kullanımına işaret etmektedir ki bu durum kaçınılmaz bir şekilde hukuk sistemini kaosa sürükler.

76. Sonuç olarak Anayasa, Anayasa Mahkemesi kararını yerine getirme yükümlülüğü altında olan kamu makamlarına (somut olayda İstanbul 13. ve 14. Ağır Ceza

Mahkemelerine) Anayasa Mahkemesi kararlarına direnme veya bağlayıcılığını tartışma yetkisi vermemektedir (bkz. § 45). İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin yeniden yargılama işlemlerini başlatması hem yasal hem de anayasal bir zorunluluktur. Anayasa'nın açık düzenlemesi ve bireysel başvurunun işlevi dikkate alındığında Anayasa Mahkemesi kararının uygulanmasının reddedilmesi ve usul hukukunun emrettiği yöntemler izlenerek ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmaması Anayasa'nın 153. maddesinin *sözüyle* açıkça çelişen ve anayasa koyucunun iradesine aykırı bir değerlendirme ve uygulama olmuştur. Bu itibarla mahkemenin tutumu, başvurunun bireysel başvuru hakkının ihlal edilmesine yol açmıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin ihlal kararından sonra İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yeniden yargılanma işlemlerinin başlatılmaması, ayrıca başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki *hakkaniyete uygun yargılanma hakkının* da süregelen bir şekilde ihlal edilmesine yol açmaktadır.

77. Yukarıdaki açıklamalar ışığında adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği şeklindeki Anayasa Mahkemesi kararına rağmen *yeniden yargılanma işlemlerinin başlatılmaması* nedeniyle Anayasa'nın 148. maddesinde güvence altına alınan *bireysel başvuru hakkı* ile Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki *hakkaniyete uygun yargılanma hakkının* ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin sonuca İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL ve Ömer ÇINAR katılmamıştır. Engin YILDIRIM, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR ise bu sonuca ek gerekçeyle katılmıştır.

78. Öte yandan başvurunun infazın durdurulması ve tahliye edilmesine yönelik taleplerinin *yeniden yargılamanın* başlatılmasından sonraki aşamaya ilişkin talepler olduğu, yeniden yargılama işlemleri henüz başlatılmadığından bu aşamada söz konusu talepler hakkında inceleme yapılmasına gerek olmadığı değerlendirilmiştir. Bunun yanında başvurunun bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarının da bu aşamada incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların incelenmesine gerek olmadığına ilişkin sonuca Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR katılmamıştır.

VI. GİDERİM

79. Başvurucu; ihlalin tespitini, yeniden yargılama yapılmasını ve 750.000 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

80. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden Anayasa Mahkemesinin *Tayfun Kahraman* kararında tespit edilen tüm ihlallerin sonuçlarının ortadan kaldırılması ve bahsi geçen ihlal kararının gereğinin yerine getirilmesi zorunludur. Nitekim anılan kararda Anayasa Mahkemesi tarafından hükmedilen *yeniden yargılama* kararı uyarınca *yeniden yargılamayla* ilgili işlemlerin yerine getirilmesinin zorunlu olduğu da açık şekilde ifade edilmiştir (*Tayfun Kahraman*, § 60).

81. Buna göre Anayasa Mahkemesinin *Tayfun Kahraman* kararı ile eldeki başvuruya ilişkin *Tayfun Kahraman (2)* kararında tespit edilen hak ihlallerinin ortadan kaldırılması için bahsi geçen kararlarda belirtildiği şekliyle yerine getirilmesine yönelik olarak *yeniden yargılama işlemlerine başlanması zorunludur*. Bu amaçla işbu kararın İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesi gerekir.

82. Kararın bir örneğinin bilgi için ve ilgisi nedeniyle Hâkimler ve Savcılar Kuruluna gönderilmesi gerekir.

Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu sonuca ek gerekçeyle katılmıştır.

83. Ayrıca eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucuya manevi zararları karşılığında net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. 1. Anayasa'nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

Ç. Kararın bir örneğinin Anayasa Mahkemesinin icra edilmemiş olan *Tayfun Kahraman* kararı ile eldeki başvuruya ilişkin *Tayfun Kahraman (2)* kararında tespit edilen hak ihlallerinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak yeniden yargılama işlemlerine başlanması için İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2021/178, K.2022/178) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 5.064,40 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 45.064,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ve ilgisi nedeniyle Adalet Bakanlığına ve Hâkimler ve Savcılar Kuruluna GÖNDERİLMESİNE 2/4/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına dayanılarak yapılan yeniden yargılama talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ve bireysel başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür, Anayasa Mahkemesi tarafından başvurusunun, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ve Anayasa'nın 148. maddesinde düzenlenen bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Başvurucunun Anayasa'nın 148. maddesinde düzenlenen bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği yönündeki karara katılmakla birlikte, başvurusunun adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başvuruya konu olayda Anayasa Mahkemesi, başvurusunun ileri sürdüğü hak ihlallerini değerlendirmiş ve başvurusunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiş, ihlal sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama kararı vermiştir. Yerel Mahkemece, Anayasa Mahkemesi'nin yeniden yargılama yapılması talebi reddedilmiş, ihlal kararının gerekleri yerine getirilmemiştir. Yerel mahkemenin ihlal kararının gereklerini yerine getirmediği ve yine ihlalin ortadan kaldırılması için gerekli özen yükümlülüğünü göstermediği tartışmadan uzaktır.

Anayasa Mahkemesi kararlarının yerel mahkemelerce yerine getirilmemesi halinde, başvurusunun ilk başvurusunda tespit edilen hak ihlallerinin yeniden mi ihlal edildiği yoksa başvurusunun sadece Anayasa'nın 148. maddesindeki bireysel başvuru hakkının mı ihlal edildiği sorunu ortaya çıkmaktadır.

Anayasa'nın 148. maddesinde, *"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır. Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz. Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir"* hükmü yer almaktadır. Anayasanın 153. maddesinde ise, Anayasa Mahkemesi kararlarının Resmi Gazetede hemen yayımlanacağı ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlayacağı belirtilmiştir.

Anayasa'nın 148. maddesinde bireysel başvuruya ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceği belirtilmiş olduğundan, hak ihlali kararı ve sonuçları açısından 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesi uygulanacaktır. Bu hüküm uyarınca, Anayasa Mahkemesi tarafından esas incelemesi sonunda, başvurusunun hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilecek, bu kapsamda tespit edilen ihlalin bir mahkeme kararından kaynaklanması halinde, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderilecektir.

Anayasa'nın gerek 148. maddesi gerekse 153. maddeleri uyarınca hak ihlalinin ortadan kaldırılması için yeniden yargılama kararı verilmesi halinde mahkemelerin bu karara uyması zorunludur. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde ise, bireylerin

Anayasanın 148. maddesi uyarınca sahip olduğu bireysel başvuru hakkının gerekleri yerine getirilmemiş olmaktadır. Anayasa Mahkemesi tarafından, başvurusunun ilk başvurusunda Anayasa’da güvence altına alınan hak ya da haklarının ihlal edildiği ve yeniden yargılama yapılarak bu ihlalin ortadan kaldırılmasına karar verilmiş olduğu durumlarda, yerel mahkemelerin bu kararı hiç ya da gereği gibi uygulamaması ya da geç uygulaması durumunda artık başvurusunun ilk başvurusundaki iddialarının tekrardan incelenmesi ve yeniden ilk başvuruda verilen karardaki gibi hak ihlaline karar verilmesine gerek olmayıp, bu durumda sadece Anayasa’nın 148. maddesi uyarınca inceleme yapılması ve yerel mahkemelerin gerekli özen yükümlülüğünü göstermemesi nedeniyle başvurusunun bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi yeterli olacaktır.

Öyle ki, yerel mahkemelerin Anayasa’nın ve kanunların öngördüğü yeniden yargılama kararına uymaması veya geç uyması yeni bir ihlal türü olup, mahkemelerin bu hukuka aykırı davranışı başvurusunun ilk başvuruya konu olaydaki hak ihlallerinden farklılık arz etmektedir. Somut olayda olduğu üzere, yerel mahkemenin Anayasa’ya ve kanuna aykırı olarak, Anayasa Mahkemesi kararını uygulamaması, başvurusunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkını tekrar ihlal etmemekte, Anayasa’nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkını ihlal etmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince (AIHM) verilen ihlal kararlarının yerine getirilmediğine ilişkin şikâyetler yönünden, AIHM tarafından hakkın maddi boyutu ile verilen ihlal kararları sonrasında sadece hakkın usul boyutu ile ve tespit edilen eksikliklerin giderilip giderilmediği ile inceleme yapmış, hakkın maddi boyutu açısından bir inceleme yapmamıştır. (Bu hususta bazı Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Abdulaziz Bengi ve Diğerleri başvurusu, 2. B., Bölüm No: 2014/14048, 10/6/2020; Asya Göres ve Diğerleri başvurusu GK., B. No: 2018/15851, 1/12/2022).

6216 sayılı Kanun’un 46. maddesinde, bireysel başvurunun ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmâl nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabileceği belirtilmiş olup, aynı Kanun’un 48. maddesinde, bireysel başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için 45 ila 47. maddelerde öngörülen şartların taşınması gerektiği düzenlenmiştir. Buna göre, somut olayda ihlale yol açan eylem, yerel mahkemenin yeniden yargılama kararını uygulamaması şeklinde gerçekleşmiş olup, ilk başvuruya konu işlem ya da eylem nedeniyle hak ihlali iddiası daha önce karara bağlanmış olduğundan başvurusunun, Anayasa’nın 36. maddesi çerçevesinde güncel ve kişisel bir hakkının ihlal edilmediği ve bu talepleri açısından kabul edilemezlik kararı verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmalıdır.

Anayasa Mahkemesi, Şerafettin Can Atalay kararında (Şerafettin Can Atalay (3) [GK], B. No: 2023/99744, 21/12/2023), Anayasa Mahkemesi kararının yerine getirilmemesi nedeniyle, Anayasa’nın 67. maddesinde güvence altına alınan seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı ve Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine oy çokluğu ve Anayasa’nın 148. maddesinde düzenlenen bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine oybirliği ile karar vermiştir. Söz konusu kararda (Muammer Topal, İrfan Fidan ve Muhterem İnce tarafından) belirtilen karşı oy gerekçeleri, işbu karar açısından da geçerlidir.

Açıklanan nedenlerle, başvurunun sadece Anayasa'nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumuzdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başkanvekili
İrfan FİDAN

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

EK GEREKÇE VE KARŞIOY

Ek Gerekçe

1. Başvurucunun Anayasa'nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkı ile 36. maddesinde koruma altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine Mahkememizce oybirliğiyle karar verilmiştir. Bu sonuca katılmakla birlikte, aşağıdaki hususların ayrıca vurgulanması gerektiği düşüncesiyle işbu ek gerekçe kaleme alınmıştır.

2. Türkiye'de anayasal düzen, dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi, normlar hiyerarşisine dayanan bir temel üzerine inşa edilmiştir. Ortaya çıkan yapının en üstünde, kökleri 1808 tarihli Sened-i İttifak'a uzanan iki yüzyılı aşkın anayasal birikimimizin bir yansıması olan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası yer almaktadır. 9 Kasım 1982 tarihli Resmî Gazete'de yayımlandığında geçici maddeler hariç 177 madde ve 19 sayfadan oluşan Anayasa, günümüze dek toplam 21 kez değişikliğe uğrayarak yürürlüğünü sürdürmektedir.

3. Anayasa, söz konusu hiyerarşik sistemde yalnızca şekli anlamda en üst norm olmanın ötesinde, tüm hukuk düzenine yön veren kurucu ve bağlayıcı nitelikleriyle temel norm işlevi görmektedir. Bu bağlamda, siyasal bir topluluğun hukuki düzlemde "devlet" vasfını kazanması, ancak kurumsal işleyişinin belirli kurallar çerçevesine oturtulmasıyla mümkündür. Dolayısıyla anayasa, kurucu norm niteliğiyle devleti inşa eden, ona hukuki bir kişilik kazandıran ve bu kurumsal iradeyi somutlaştıran temel hukuki belgedir.

4. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 153. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi kararları yasama, yürütme ve yargı organları ile idare makamlarını ve gerçek ve tüzel kişileri bağlar. Benzer şekilde, Anayasa'nın 11. maddesi de "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır" hükmünü yer vermektedir.

5. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkelerini somut ve işler kılan temel kurumsal aktör konumundadır. Anayasa Mahkemesi'nin işlevi klasik anlamda yalnızca norm denetimi yapmakla sınırlı değildir. Bunun ötesinde, anayasal hükümlerin anlam ve kapsamını belirleyen nihai ve bağlayıcı yorum otoritesi olarak hareket eder. Kurucu iktidar bağlamında son söz millete ait olmakla birlikte, kurulu anayasal düzen içinde anayasayı yorumlama ve onun ne anlama geldiğini belirleme konusunda son sözü söyleyen, böylece anayasanın soyut normatif çerçevesini somut uyumsuzluklar üzerinden belirgin ve uygulanabilir hale getiren merci Anayasa Mahkemesi'dir.

6. Anayasal normların kurucu ve bağlayıcı mahiyeti, hukuk düzeninin içsel tutarlılığını temin eden bütüncül bir yorum yükümlülüğünü de beraberinde getirmektedir. Türkiye'de normlar hiyerarşisinin fiilen işlerlik kazanması, yalnızca anayasanın metinsel düzlemde en üstte yer almasıyla değil, bu metne Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan yorumun tüm kamu otoritelerince tutarlı bir biçimde icra edilmesine bağlıdır. Anayasaya uygun yorum ilkesi gereğince, alt norm koyucular ve uygulayıcılar, anayasal değerlerle çelişen bir anlam yerine onlarla bağdaşan yorumu benimsemekle yükümlüdür. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesi, anayasanın statik bir metin olarak değil, dinamik ve yaşayan bir hukuk belgesi olarak işlev gördüğünün de göstergesi olacaktır.

7. Anayasa Mahkemesi'nin anılan yorum yetkisi, özellikle bireysel başvuru mekanizması bağlamında daha da belirginleşmektedir. Bireysel başvurular üzerine verilen kararlar, yalnızca başvuru bakımından ihlalin giderilmesini sağlamaz. Aynı zamanda temel hak ve özgürlüklerin anayasal düzeyde nasıl anlaşılması ve uygulanması gerektiğine ilişkin genel nitelikli ilkeler ve standartlar üretir. Bu içtihatlar, derece mahkemeleri ve diğer kamu otoriteleri için bağlayıcı bir yorum çerçevesi oluşturur ve anayasal hakların somut olaylarda yeknesak biçimde uygulanmasına katkı sağlar. Anayasa Mahkemesi'nin kararları, anayasal düzenin bütünlüğü, tutarlılığı ve öngörülebilirliği bakımından vazgeçilmez bir işlev görmektedir.

8. Bilindiği üzere, bireysel başvuru, temel hak ve özgürlüklerinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini düşünen kişilerin, olağan kanun yollarını tükettikten sonra doğrudan Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmesine imkân tanıyan bir anayasal güvence mekanizmasıdır. Temel hakların etkin korunması bakımından bireysel başvuru, soyut anayasal güvenceleri erişilebilir bir hak arama yoluna dönüştürmektedir.

9. Ayrıca bireysel başvuru, Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önündeki dava yükünü azaltmayı amaçlayan bir iç hukuk filtresi niteliği taşımaktadır. Bu sayede hak ihlalleri mümkün olduğunca ulusal düzeyde giderilerek Strazburg'a taşınan dava sayısının sınırlandırılması anayasa koyucu tarafından amaçlanmıştır.

10. Bir derece mahkemesinin herhangi bir Anayasa Mahkemesi kararının gereklerini yerine getirmemesi, anayasal düzenin bütünlüğünü zedeleyen ve hukuk devleti ilkesini aşındıran sonuçlar doğurur. Zira bu tür bir tutum, yalnızca somut bir kararın uygulanmaması anlamına gelmemekte, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın üstünlüğünü ve bağlayıcılığını fiilen tartışmalı hale getirmektedir. Bu durum, normlar hiyerarşisinin tepesinde yer alan anayasanın, uygulamada alt derecedeki yargı organları tarafından göz ardı edilebileceği yönünde bir algı oluşturmaktadır. Mahkemelerin Anayasa Mahkemesi kararlarına uymaması halinde, hukuk kurallarının bağlayıcılığı zayıflar ve yargı pratiği kişiler açısından öngörülemez hale gelir.

11. Anayasa Mahkemesi kararlarının etkisizleştirilmesi, salt bir yargı organının başka bir yargı organıyla yaşadığı görüş ayrılığı olarak görülemez. Mesele, anayasal hükümlerin bağlayıcılığının somut olayda askıya alınıp alınmadığı meselesidir. Derece mahkemelerinin, kendilerini Anayasa Mahkemesi kararlarının üzerinde veya ona rağmen nihai değerlendirme yapmaya yetkili görmeye başladığı bir durumda anayasal yargı denetimi normatif bir güvence olmaktan çıkar. Birey bakımından da Anayasa'ya başvuru yolu fiilen sonuç doğurmayan sembolik bir başvuru mekanizmasına dönüşür. Böyle bir tablonun hukukun üstünlüğüne dayanan hukuk devleti ilkesi ile bağdaştırılması mümkün değildir.

12. Anayasa Mahkemesi kararlarına uymama konusunu mahkemeler arasındaki yetki sınırları veya içtihat farklılıkları çerçevesinde değerlendirmek mümkün değildir. Zira Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı söz konusu olduğunda mesele, olağan bir yargısal gerilim ya da yorum farklılığı olmaktan çıkarak doğrudan anayasal düzenin üstünlüğü ve işlerliği sorununa dönüşmektedir. Bu itibarla anayasal normların bağlayıcılığını işlevsiz kılacak nitelikteki bir tutumun hukuki öngörülebilirlik ve istikrar ilkeleriyle bağdaştırılması mümkün değildir. Anayasa Mahkemesi kararlarının gereğinin yerine getirilmemesi, güvence altına alınan hak ve özgürlükleri yalnızca kâğıt üzerinde varlığını sürdüren, uygulamada ise etkisiz kalan normlara dönüştürmektedir. Oysa hukuk devletinin özü, yalnızca hukuki metinlerin varlığında değil, bu metinlerin fiilen, tutarlı ve eksiksiz biçimde uygulanmasında yatmaktadır.

13. Hukuk düzenine katkı açısından değerlendirildiğinde, Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru kararları yalnızca başvuru hukuki durumunu düzeltmeye yönelik bireysel bir işlev görmemekte, tüm hukuk sistemini etkileyen yapısal ve içtihat oluşturu bir nitelik taşımaktadır. Bu kararlar, temel hakların kapsamını ve sınırlarını belirleyerek yasama, yürütme ve yargı organları için bağlayıcı bir yorum çerçevesi oluşturarak anayasal güvencelerin soyut metinden çıkıp somut hukuki korumaya dönüşmesine aracılık etmektedir.

14. Şüphesiz bu kararlar, hukuki tartışmadan ve eleştiriden muaf değildir. Nitekim demokratik bir hukuk devletinde yargı kararlarının akademik, kamuoyu ve siyasi düzlemlerde tartışılması, hukuk düşüncesinin gelişimi ve kurumsal hesap verebilirlik açısından meşru ve gerekli bir süreçtir. Bununla birlikte, bir kararın tartışmalı ya da eleştiriye konu olması, ona uyulma yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır. Zira kararların bağlayıcılığı, onlara duyulan kişisel ya da kurumsal rızaya değil, hukuk devleti ilkesine ve anayasal düzenin zorunlu gereklerine dayanmaktadır.

15. Bu yükümlülüğün göz ardı edilmesi, birbirini pekiştiren olumsuz sonuçlar doğuracaktır. Öncelikle, temel hakların korunmasında etkinliğin zayıflaması söz konusu olacak ve bireysel başvuru yolu, AİHM içtihadında aranan anlamda "etkili iç hukuk yolu" niteliğini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalacaktır.

16. Bu bağlamda önemle vurgulanması gereken husus, yargıya duyulan güvenin yalnızca hakların hukuki olarak tanınmasına değil, alınan kararların fiilen ve eksiksiz biçimde uygulanacağına ilişkin toplumsal beklentiye dayandığıdır. Kişiler, hak arayışlarında yargı yoluna başvururken adil bir karar almanın ötesinde, bu kararın kurumsal bir kararlılıkla hayata geçirileceğine dair makul bir güvence aramaktadır. Kararların uygulanmaması, uygulanmasında yaşanan aksaklıklar, bu beklentiyi karşılıksız bırakarak yargı organlarının kurumsal güvenilirliğine ilişkin soru işaretleri doğuracaktır.

17. Hukuk devletinin gerçek ölçüsü, hakların metinlerde tanınmış olması değil, ihlal tespit edildiğinde kamusal gücün bu tespiti kayıtsız şartsız tabi olmasıdır. Bir anayasal ihlal kararı verildikten sonra kamu makamlarının hâlâ önceki tasarruflarında ısrar etmeleri, ihlalin giderilmesini geciktirmekten öte, bizzat yeni ve daha ağır bir anayasal sorunun kaynağı hâline gelir. Zira bu durumda devlet, bir yandan temel hakkın ihlal edildiğini resmen kabul etmekte, diğer yandan bu ihlalin sonuçlarını sürdürmektedir. Aynı hukuk düzeni içinde hem ihlali tespit edip hem de o ihlalin sonuçlarını yaşatmak, anayasal sadakat ilkesiyle açıkça bağdaşmaz.

18. Derece mahkemelerinin Anayasa Mahkemesi kararlarına uymaması, yargı içinde yetki aşımına ve anayasaya sadakatsizlik görüntüsüne yol açmaktadır. Zira anayasal düzen, yalnızca yazılı kurallara değil, bu kuralları uygulayan aktörlerin söz konusu kurallara olan bağlılığına ve sadakatine de dayanmaktadır. Derece mahkemelerinin Anayasa Mahkemesi kararlarını tanınamaması hâlinde, bu mahkemeler fiilen anayasal yorum yetkisini kendilerine mal etmiş olmaktadır. Ülkemizde yürürlükte olan anayasal düzen çerçevesinde anayasa koyucu bu tür bir yetkiye cevaz vermemiştir.

19. Hiçbir derece mahkemesi, Anayasa Mahkemesi kararını "yorum farklılığı", "takdir yetkisi" veya "hukuki değerlendirme ayrılığı" başlığı altında etkisiz bırakma imkânına sahip değildir. Çünkü anayasal sistemde takdir yetkisi, anayasal sınırlar içinde ve anayasal denetime açık olarak kullanılabilir; anayasal denetimin sonuçlarını hükümsüz kılacak şekilde kullanılamaz. Aksi hâlde takdir yetkisi, hukukun uygulanmasına hizmet eden

meşru bir yargısal alan olmaktan çıkar, anayasal bağlayıcılığı bertaraf eden fiili bir üstünlük iddiasına dönüşür.

20. Anayasa Mahkemesi, anayasal düzenin nihai yorumlayıcısı sıfatıyla verdiği kararlar aracılığıyla hem bireysel özgürlükleri güvence altına almakta hem de devlet iktidarının sınırlarını çizmektedir. Derece mahkemelerinin Anayasa Mahkemesi kararlarına uymamaları ya da bu kararlardan sapma eğilimi göstermeleri, hukuk devleti ilkesini zayıflatıcı bir nitelik taşımaktadır. Söz konusu durum, teknik bir “usul sorununun” çok ötesinde, anayasal ekosistemin işlevselliğini ve iç tutarlılığını doğrudan zedeleyen bir anayasal aşınma meselesi olarak değerlendirilmelidir. Dolayısıyla derece mahkemesi, kendisini Anayasa Mahkemesi kararlarını “denetleyen” bir merci gibi konumlandırarak, anayasal düzende öngörülmeyen bir “temyiz” mekanizması ihdas etmektedir.

21. Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı, Anayasa’nın 153. maddesiyle açıkça hükme bağlanmış olup, bu bağlayıcılık hem biçimsel hem de maddi anlamda tüm yargı organlarını kuşatmaktadır. Derece mahkemelerinin Anayasa Mahkemesi kararlarına karşı takındığı direnç, yalnızca somut bir ihlalin giderilmemesiyle sınırlı kalmamakta, Türk hukuk sisteminin anayasal hiyerarşisini ve hukukun birliğini de esastan zedelemektedir.

Karşıoy Gerekçesi

22. Başvurucu, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı sonrasında derece mahkemelerinin açıkça hukuka aykırı ve keyfi bir şekilde Anayasa Mahkemesi kararına uymayarak yargılamanın yenilenmesi talebini kabul etmemeleri ve infazın devamına karar vermeleri nedeniyle açık ceza infaz kurumunda hükümlü olma hâlinin devam ettiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. İlk derece mahkemesinin, Tayfun Kahraman Başvurusu kapsamında Anayasa Mahkemesi tarafından verilen hak ihlali kararına (*Tayfun Kahraman* [GK], B. No: 2023/98215, 31/7/2025) ve bu ihlalin giderimi için açıkça öngörülen yeniden yargılama yükümlülüğüne rağmen, kendi “hukuki değerlendirmesini” esas alarak mahkûmiyet hükmünün infazını sürdürmesi Anayasa’nın sözüne açıkça aykırılık taşımaktadır.

24. Anayasa Mahkemesince daha önce de ifade edildiği üzere Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı devletin, bireylerin özgürlüğüne keyfi olarak müdahale etmemesini güvence altına alan temel bir haktır. Kişilerin keyfi olarak hürriyetinden yoksun bırakılmaması, hukukun üstünlüğüne bağlı olan bütün siyasal sistemlerin merkezinde yer alan en önemli güvenceler arasındadır. Bireylerin özgürlüklerine yönelik müdahalenin keyfi olmaması, olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde dahi uygulanması gereken temel bir güvencedir (*Aydın Yavuz ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 347).

25. Somut olayda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden belirleyici olan husus, özgürlükten yoksun bırakmanın başlangıçtaki hukuki dayanağından ziyade, Anayasa Mahkemesince ortaya konulan ihlal tespitine rağmen bu durumun sürdürülmesidir. Anayasal denetim mercisinin ihlal kararı sonrasında derece mahkemesinin önceki hükmün infazında ısrar etmesi, artık müdahalenin sıradan bir yargısal değerlendirme alanında kaldığını değil, anayasal güvenceye rağmen özgürlüğün kısıtlanmasının devam ettirildiğini göstermektedir. Böyle bir durumda kişi hürriyetine yönelik müdahale, yalnızca tartışmalı değil, anayasal meşruiyeti ciddi biçimde sakatlanmış bir müdahale niteliği kazanır.

26. İlk derece mahkemesinin Anayasa hükümlerini hiçe sayan bir biçimde başvuru hakkında yargılamanın yenilenmesine yer olmadığına ve ayrıca mahkûmiyet hükmünün aynen infazına karar vermesi; bu karar uyarınca da başvurunun ceza infaz kurumunda hükümlü statüsünün devam etmesi başvuru yönünden Anayasa’da güvence altına alınmış olan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına ilişkin tüm güvenceleri anlamsız ve işlevsiz hâle getiren bir niteliğe sahiptir.

27. Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi’nin Tayfun Kahraman kararında ortaya koyduğu ilkeler, derece mahkemeleri tarafından açıkça göz ardı edilmiş olup, bu durum yalnızca başvurucuya özgü bir haksızlık değil, aynı zamanda Türk yargı sisteminde anayasal denetimin etkinliğinin ve hukukun üstünlüğünün sorgulandığı kritik bir kırılma noktasıdır. Anayasa’nın 19. maddesinde koruma altına alınan hakların lafzı ve ruhuyla korunabilmesi, ancak tüm yargı mercilerinin Anayasa Mahkemesi kararlarına içten ve eksiksiz bir biçimde uymasıyla mümkündür. Aksi halde, anayasal güvenceler boş bir vaatten ibaret kalacak ve birey, devletin en temel yükümlülüğü olan “haklarını koruma” görevinden mahrum bırakılacaktır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun Anayasa’nın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmıyoruz.

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Kenan YAŞAR

EK GEREKÇE ve KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Anayasa Mahkemesinin verdiği ihlal kararının gereğinin yerine getirilmemesi nedeniyle bireysel başvuru hakkı ile adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvuru Anayasa'nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkı ile Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmaktayım.

2. Bununla birlikte eldeki başvuruda başvuru Anayasa'nın 19. maddesi bağlamında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği kanaatinde olduğum için çoğunluğun diğer ihlal iddialarının incelenmesine gerek olmadığı şeklindeki kararına katılmamaktayım.

3. Ek olarak eldeki başvurudaki ihlalin derece mahkemesinin Anayasa Mahkemesinin başvuru ile ilgili verdiği açık bir ihlal kararının gereğini yerine getirmemesi nedeniyle ortaya çıktığı dikkate alındığında geline bu aşamada somut başvuruda giderim yönünden ek gerekçenin yazılması zorunluluğu hasıl olmuştur.

4. Bu konulara ilişkin değerlendirmelerim şöyledir:

A. Giderim Yönünden Ek Gerekçe

5. İhlalin giderimi ile ilgili olarak Mahkememiz çoğunluğunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ihlali yönünden yeniden yargılama yapılması ve başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği şeklindeki tespitine katılmaktayım.

6. Bununla birlikte eldeki başvuruda ihlalin kaynağı dikkate alındığında ihlalin giderimi yönünden neler yapılması gerektiğinin ve bu bağlamda bazı hususların daha açık bir şekilde ifade edilmesinin Türkiye'de Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı, temel hak ve özgürlüklerin korunması, hukukun üstünlüğünün egemen olması ve özel olarak da bireysel başvurunun etkili bir hak arama yolu olarak devam etmesi adına bir zorunluluk halini aldığını vurgulamak gerekir.

7. Zira geline bu yeni aşamada artık Anayasa'nın açık hükümlerine rağmen Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı kimi mahkemeler tarafından yapılan hukuka açıkça aykırı yorumlarla birlikte sorgulanmaya ve aşmaya çalışılmaktadır.

8. Öyle ki bu biçimdeki keyfi yorumlarla Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığını sorgulama ve bireysel başvurudaki ihlal kararlarının gereğini yerine getirmeme gayretine girilmesi adeta kanıksanır bir hal almaya başlamıştır. Hukukun üstünlüğünü ortadan kaldırma sonucunu doğuracak bu girişimin Türkiye'de hukuk devleti, Anayasa'nın üstünlüğü ve temel hak ve özgürlüklerin korunması açısından onarılması imkansız tahribatlara sebebiyet vereceğini öngörmek mümkün değildir.

9. Anayasa'nın Anayasa Mahkemesi kararlarının yargı organları için de bağlayıcı olduğuna dair 153. maddesinin altıncı fıkrasının açık hükmüne ve bireysel başvuruya ilişkin on dört yıllık deneyimdeki verilen binlerce ihlal kararının gereğinin yerine getirilmesinde hiçbir sorun yaşanmamış olmasına rağmen bu konuda eldeki başvuru ile ilgili olarak bu

biçimde bir gerekçe yazmak Türkiye’de Anayasa’nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ile hukuk devletinin geldiği mesafe dikkate alındığında oldukça üzücü bir durumdur.

10. Bireysel başvuruda verilen ihlal kararlarının uygulanmaması bağlamında kamuoyunda yapılan değerlendirmelerde bu konuda Anayasa Mahkemesine yapılan eleştiriler de dikkate alındığında bu konunun eldeki bireysel başvuru kararında açıkça ifade edilmesi isabetli olacaktır. Verilen ihlal kararına rağmen muhatap mahkeme tarafından, eldeki dosyada olduğu gibi, hukuka açıkça aykırı bir direnç ortaya konulduğu durumlarda Anayasa Mahkemesinin bu yeni ihlal iddiasını incelediğinde ihlalin giderimi başlığı altında 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin kendisine verdiği yetkiyle bazı hususlara ilişkin daha açık tespitlerde bulunması gerekmektedir.

11. Bu derece önemli bir konudaki hukuki değerlendirmelerin Anayasa’nın üstünlüğünü korumakla görevli olan Anayasa Mahkemesi tarafından mevcut kararda ifade edilmesi gerekirdi. Ancak Mahkememiz çoğunluğu bu hususlara kararda işaret etmemiştir. Konunun önemine binaen Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarına uymamanın “kanıksanmaya” başlaması biçimindeki endişe nedeniyle yaşanan bu açık hukuksuzlukla ilgili aşağıdaki hususlara bu ihlal kararında işaret etmenin bir görev ve sorumluluk olduğunu düşünmekteyim.

12. Anayasa Mahkemesinin gündemdeki konulara ilişkin kamuoyu açıklaması yapma tarzındaki uygulamalarını, geçmişteki örneklerini de eleştirdiğim üzere (örnek olarak bkz.: Yusuf Şevki Hakyemez, *Hukuk ve Siyaset Ekseninde Anayasa Mahkemesinin Yargısal Aktivizmi ve İnsan Hakları Anlayışı*, Yetkin Yay., Ankara, 2009, s. 461) uygun görmemekteyim. Bununla birlikte yargı organlarının toplumsal gerçeklikten kopuk bir düzlemde faaliyet göstermediği gerçeğinden de hareketle, verilen ihlal kararının uygulanmaması sürecinde kamuoyunda oluşan farklı değerlendirmeler eldeki başvuruda ihlalin giderimi bağlamındaki hukuki görüşlerimi açıklamayı zorunlu kılmıştır.

13. Hakimlerin ancak kararlarıyla ve somut dosya bağlamında hukuki görüşlerini ifade edebileceği ilkesine sadık kalarak mevcut bireysel başvuru özelinde ihlalin giderimi bağlamındaki kanaatlerimi teknik bir çerçeve dahilinde sunmayı hukuki sorumluluğum bir gereği olarak görmekteyim.

14. Bilindiği üzere 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinde bireysel başvuru incelemesi sonucunda ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği açıkça ifade edilmektedir.

15. Eldeki başvuruda, ihlal kararındaki gerekçeler doğrultusunda yeniden yargılama yapılmasına hükmedilmiş olsa da giderim yönünden ihlalin mahiyeti gereği yetkili kamu makamlarınca yerine getirilmesi gereken ek hususların belirtilmesinde de zorunluluk bulunmaktadır.

16. Zira geline aşama itibarıyla bu durum Anayasa’nın üstünlüğü ve bağlayıcılığının etkili biçimde sağlanması ve -eldeki dosyada olduğu biçimde- Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına rağmen kimi mahkemelerce hukuka açıkça aykırı kararlar verilerek kişilerin Anayasa’da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmeye devam ettiği keyfi süreçlerin yaşanmaması için de zorunluluk arz etmektedir.

17. Ülkemizde bireysel başvuru sisteminin devreye girdiği 21 Eylül 2012 tarihinden 31 Aralık 2025 tarihine kadar Anayasa Mahkemesine yapılan toplam 714.774 bireysel başvurudan sonuçlandırılan 623.088 dosyada, makul sürede yargılanma hakkı ihlalleri dahil 82.753 bireysel başvuruda ve makul sürede yargılanma hakkı ihlalleri hariç tutulduğunda ise toplam 26.310 bireysel başvuruda ihlal sonucuna ulaşılmıştır (Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru ile ilgili istatistikleri hakkında bkz.:<https://anayasa.gov.tr/tr/istatistikler/bireysel-basvuru-istatistikleri/1/>. Erişim Tarihi: 15/04/20226).

18. Verilen binlerce ihlal kararı arasında bugüne değin beş ihlal kararı hariç ihlalin gereğini yerine getirecek olan mahkemelerle bu kapsamda bir sorun yaşanmamıştır. Anayasa Mahkemesinin verdiği ihlal kararları içinde Şahin Alpay, Mehmet Hasan Altan, Kadri Enis Berberoğlu ve Şerafettin Can Atalay kararından (Şahin Alpay [GK], B. No: 2016/16092, 11/1/2018; Mehmet Hasan Altan (2) [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018; Kadri Enis Berberoğlu (2) [GK], B. No: 2018/30030, 17/9/2020; Şerafettin Can Atalay (2) [GK], B. No: 2023/53898, 25/10/2023) sonra uyma konusunda direnç gösterilen beşinci karar eldeki dosyadaki başvuru ile ilgili ilk ihlal karardır (bkz.: Tayfun Kahraman [GK], B. No: 2023/98215, 31/7/2025).

19. Şahin Alpay, Mehmet Hasan Altan ve Kadri Enis Berberoğlu ile ilgili olarak başvuru yapanların yaptığı yeni bireysel başvurular üzerine verilmiş olan ihlal kararlarının gereği yerine getirildiğinden (bkz.: Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018; Şahin Alpay (3) [1. B.], B. No: 2018/10327, 3/12/2020; Mehmet Hasan Altan (3) [1. B.], B. No: 2018/2620, 9/1/2020; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021) artık bu başvurularda ihlalin giderimi sağlanmıştır.

20. Bugüne kadar verilen binlerce ihlal kararı içinde Anayasa Mahkemesi kararlarına uyulmayan yalnızca iki örneğe rastlanılması sayı olarak az ise de bu tür bir açık keyfilğin hukuk düzeninde yol açtığı tahribat son derece ağırdır. Bu bağlamda vurgulamak gerekir ki bir hukuk devletinde Anayasa Mahkemesinin tek bir ihlal kararına uyulmamasının bile mazur görülmesi kabul edilemez.

21. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına hukuken kabulü imkansız gerekçelerle uyulmaması ve kararın bağlayıcılığına karşı çıkılması ciddi bir sorundur. İhlal kararına yönelik derece mahkemelerince ortaya konulan direnç aynı zamanda insan haklarını esas alan demokratik hukuk devletinde hukuk düzenini ve dolayısıyla Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığını ortadan kaldıracabilecek fevkalade ciddi bir tehdit niteliğindedir. Zira muhatap mahkemelerce bu biçimdeki keyfi yaklaşımın tekrarı bireysel başvuru sistemine ve hukukun üstünlüğüne ölümcül bir darbe vurabilir.

22. Yaşanan sorunun hukuk düzenine verdiği zararı şöylece tasvir etmek, sorunun vahametini daha net biçimde ortaya koymaya da katkı sağlayacaktır. Anayasa'nın üstünlüğünün egemen olduğu bir hukuk düzeninde Anayasa Mahkemesince verilen binlerce ihlal kararının gereğinin yerine getirilmesi bireysel başvuru mekanizması için adeta "temiz bir sayfa" niteliğinde olup tek bir ihlal kararının yerine getirilmemesi bile bu temiz sayfadaki görünümü lekelemeye yetecektir. Dolayısıyla kişiler, bu temiz sayfaya baktıklarında seksen bin civarında olan ve gereği yerine getirilen bireysel başvuru ihlal kararlarını değil ihlal kararının gereği yerine getirilmeyen o lekeyi göreceğinden bu görünüm algı düzeyinde hukuk devletindeki temiz sayfayı fevkalade olumsuz etkileyecektir.

23. Türkiye’de bireysel başvurunun devreye girmesinden bu yana geçen on dört yıla yakın süre boyunca Anayasa Mahkemesi ve tüm mahkemelerin bireysel başvurunun işlevine uygun karar verme gayreti gösterdiği bir ortamda bir mahkemenin bu biçimde hukuksuz bir tavır takınarak Anayasa’yı açıkça ihlal eden bir yaklaşım sergilemesi, hukuk devletine ve özel olarak Anayasa’nın üstünlüğüne yıkıcı bir darbe vurmak anlamına gelmektedir.

24. Bu süreçte belki de binlerce hatta on binlerce ihlal kararının gereğinin titizlikle yerine getirilmesi Anayasa Mahkemesinin tek bir ihlal kararının icra edilmemesi kadar kamuoyunda yankı uyandırmamaktadır. Bu durum aynı zamanda görevini titizlikle yerine getiren yargı camiasının hukukun üstünlüğünün tesisi noktasında sarf ettiği emeğe de zarar vermektedir.

25. Dolayısıyla tek olsa bile bu biçimdeki keyfi bir karar hukuk düzeninde ciddi tahribata sebebiyet vermekte olup kişilerin adalete ve hukuka olan güveninin temelden sarsılmasına yol açmaktadır.

26. Bu nitelikteki keyfi kararlardan sonra Türkiye’de hukukun üstünlüğü, Anayasa’nın bağlayıcılığı ve bireysel başvuru sistemi aracılığıyla temel hak ve özgürlüklerin korunması bağlamında yapılan herhangi bir değerlendirme, tartışma veya bilimsel etkinlikte konu, bireysel başvuruyla katedilen olumlu mesafeyi gölgede bırakacak şekilde sadece uygulanmayan birkaç Anayasa Mahkemesi ihlal kararı üzerine odaklanmaktadır.

27. Nitekim, Anayasa’nın üstünlüğünün egemen kılınması ve temel hak ve özgürlüklerin korunması kapsamında yaşanan onca olumlu gelişmelere ve gerçekleştirilen köklü reformlara rağmen Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda verdiği ihlal kararlarına uyulmaması ve hatta bu kararların derece mahkemelerince sorgulanması şeklindeki direnç olumsuz bir örnek olarak ülkemiz hukuk tarihindeki yerini almıştır. Anayasa Mahkemesi ihlal kararlarına yönelik İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin ve bu kararlar ilgili başvuruconun itirazını reddeden İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin sergilediği bu keyfi yaklaşım hukuk devletinin geleceği açısından fevkalade endişe verici bir durumdur.

28. Esasında Türkiye’de somut hak ihlali iddiaları bağlamında temel hak ve özgürlüklerin daha etkili biçimde korunması ve Anayasa’nın üstünlüğünün bu alanda da tesisi amacıyla 2010 Anayasa değişikliği ile anayasa koyucu irade tarafından bireysel başvuru yolu benimsenirken aslında tüm yargı mercilerine de bu minvalde önemli bir sorumluluk yüklenmiştir.

29. Bireysel başvurunun kabulü ile birlikte hukukun üstünlüğü ve temel hak ve özgürlüklerin korunması noktasında öncelikle Anayasa Mahkemesi daha önemli bir görev ve sorumlulukla donatılmıştır. Zira, 2010 Anayasa değişikliklerinde bireysel başvurunun kabulü ile ilgili madde gerekçesinde de belirtildiği üzere, Türkiye’de iyi işleyen bir bireysel başvuru sisteminin kurulması sayesinde temel hak ve özgürlükler ve hukukun üstünlüğü temelindeki standart daha da yükselecektir. Dolayısıyla da bu yeni düzenleme ile bireysel başvuruları inceleme görevi verilmek suretiyle özel olarak Anayasa Mahkemesine özgürlükleri koruma ve geliştirme misyonu yüklenmektedir (bkz.: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: Gerekçeli, AYM Yay., Ankara, 2018, s. 922).

30. Yine Anayasa değişikliği madde gerekçesinde belirtildiği üzere bireysel başvuru yolunun kabul edilmesi bir yandan kişilerin sahip olduğu temel hak ve özgürlüklerin daha iyi korunmasını sağlarken öte yandan kamu organlarını Anayasa’ya ve kanunlara daha uygun davranma konusunda zorlayacaktır (bkz.: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: Gerekçeli, s. 922).

31. Nitekim bu zorunluluğun bir gereği olarak bireysel başvurunun devreye girmesiyle birlikte tüm mahkemeler Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarının gereğini yerine getirmeye başlamıştır. On dört yılı aşkın bireysel başvuru pratiğinde, binlerce karar içinde yalnızca birkaç münferit vakada karşılaşılan bu direncin geri kalan hiçbir ihlal kararında akıllara dahi gelmemiş olması zaten hukuken olması gereken durumu yansıtmaktadır.

32. Bununla birlikte bireysel başvurunun teknik mahiyeti ve görece yeni bir hak arama yolu olduğu gözetildiğinde ihlal kararlarının icrası aşamasında bazı uygulama zorluklarıyla karşılaşılabileceği gündeme gelebilir.

33. Ancak eldeki dosyadaki ihlal, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki başta gerekçeli karar hakkı, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri olmak üzere usule ilişkin birtakım güvencelere yargılamada uyulmamasının bir bütün olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile bağdaşmamasından kaynaklanmaktadır.

34. Önemle vurgulamak gerekir ki adil yargılanma hakkının bahse konu güvenceleri modern hukuk devletinde geline aşama itibarıyla günümüzde insan haklarını etkili biçimde korumakta olan değişik ülke örnekleri, uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve uluslararası mahkemelerin içtihatlarında ortaya koyup uyguladığı ve ülkemizdeki yüksek mahkemelerin kararlarında da kendisini gösteren standartlardan süzülerek oluşturulmuştur.

35. Anayasa Mahkemesi, başvuru ile ilgili verdiği ilk ihlal kararında esasında İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin mahkumiyet kararında adil yargılanma hakkı kapsamındaki bu güvenceleri yeterince karşılayamadığını ve fiillerin başvurucaın cezai sorumluluğunu ne şekilde doğurduğunu yeterli biçimde gerekçelendiremediğini belirtmişti. Bunun içindir ki eldeki başvuruya konu olayla ilgili olarak adil yargılanma hakkının açık biçimde ihlal edildiği tespitine yönelik İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin gösterdiği direnç, aynı zamanda insan haklarını esas alan demokratik hukuk devletinin içini de tamamen boşaıacak niteliktedir.

36. Dolayısıyla eldeki başvuruda karara uyulmamasının Anayasa Mahkemesinin ilk kararındaki ihlal gerekçelerinin karmaşıklığından, ihlal kararının aşırı teknik niteliğinden veya derece mahkemesince anlaşılamamasından kaynaklanmadığı açıkça görölmektedir.

37. Esasında eldeki başvurudaki ihlale sebebiyet veren hukuka aykırılık, Anayasa'nın Anayasa Mahkemesi kararlarının hiçbir istisnaya yer vermeyen şekilde yargı organları için de bağlayıcı olduğunu öngören 153. maddesi hükmünün açık biçimde ihlal edilmesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin bir kararında ifade ettiği aşağıdaki tespitler, eldeki başvuruda da "anayasal düzenin ağır biçimde ihlali" şeklindeki vahametini ne kadar ciddi olduğunu gözler önüne sermektedir:

"Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu ifade edilmiştir. Hukuk devleti bir retorikten ibaret değildir. Hukukun üstünlüğü ilkesinin fiilen geçerli olmadığı; kamu gücünü kullanan organların, mahkemelerin ve bireylerin hukuka uygun davranmadıkları bir ülkede hukuk devletinin varlığından söz edilemez. Anayasamızda hukukun üstünlüğü ilkesinin güvencesi olan kurallardan biri de Anayasa Mahkemesi kararlarının yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlayıcı olduğu yönündeki Anayasa'nın 153. maddesidir. Anayasa'nın 153.

maddesinin açık hükmüne rağmen Anayasa Mahkemesi kararlarının her ne sebep ve mülâhaza ile olursa olsun yerine getirilmemesi hukukun üstünlüğü ilkesinin ve bu ilkenin temel alındığı anayasal düzenin ağır bir biçimde ihlali anlamına gelmektedir” (Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], § 141).

38. Öte yandan İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin bu dosyadaki tutumu, aslında bizzat kendi geçmiş kararlarıyla da çelişmektedir. Mahkemenin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı üzerine Tayfun Kahraman hakkındaki ihlal kararına hukuk dışı yolla direndiği kararından evvel, bir başka yargılamada Anayasa Mahkemesinin verdiği somut ihlal kararına uyduğu gözetildiğinde mevcut dosyadaki uymama tercihinin ihlalin giderimi konusundaki karmaşıklıktan veya dosyadaki teknik zorluklardan değil tamamen keyfi ve seçmeci bir yaklaşımdan kaynaklandığını ortaya koymaktadır.

39. Bahse konu diğer olayla ilgili olarak karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı bir iddianın karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi başvurusunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verdikten sonra (bu ihlal kararı için bkz.: Ruken Gündüz [2. B.], B. No: 2018/24786, 13/9/2022) İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi açıkça Anayasa Mahkemesinin ihlal kararını gerekçe göstererek ilk olarak infazın durdurulmasına karar verilmesi gerektiğine hükmetmiş; akabinde de davanın esası ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi ihlal kararının gereğini yerine getiren bir yeniden yargılama gerçekleştirerek başvurusunun beraatine hükmetmiştir. Üstelik yaptığı yeniden yargılamada Mahkeme, kararın hüküm kısmında Anayasa Mahkemesinin bahse konu 2018/24786 başvuru numaralı ve 13/9/2022 tarihli ihlal kararını dikkate aldığını da açıkça vurgulama ihtiyacı hissetmiştir (İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin bu kararı için bkz.: E.: 2023/38; K.: 2024/1, K.T.: 9/01/2024).

40. Hal böyle iken İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin Tayfun Kahraman ile ilgili Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı sonrasında ihlalin giderimi konusunda hiçbir şey yapmayıp Anayasa Mahkemesi kararını sorgulayan ve buna açıkça karşı çıkan bir refleksle hareket ederek ihlal kararına uymaması aynı Mahkemenin tutarsız ve keyfi yaklaşımındaki vahameti de gözler önüne sermektedir.

41. Oysa bireysel başvuru üzerine verilmiş bir ihlal kararı kendisine ulaşan mahkemenin anayasal yükümlülüğü, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarının uygunluğunu veya yerindeliliğini sorgulamak değil ihlalin sonuçlarını gidermek üzere ilgili usul hukukunun imkân ve gereklilikleri çerçevesinde yargısal işlemlere başlamaktır (bu konuda bkz.: Şerafettin Can Atalay (3) [GK], B. No: 2023/99744, 21/12/2023, § 46; Wikimedia Foundation Inc. ve diğerleri [GK], B. No: 2017/22355, 26/12/2019, § 102; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 57).

42. Anayasa'nın 153. maddesinin Anayasa Mahkemesi kararlarının tüm yargı organlarını da bağladığını öngören altıncı fıkrasının amir hükmü karşısında İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin başvuru ile ilgili ihlal kararına uymaması basit bir hukuka aykırılık olarak görülemez. Zira hukuken bu derece net olan bir konuda ve üstelik aynı Mahkemenin yukarıda zikredilen başka bir kişi ile ilgili Anayasa Mahkemesi ihlal kararı üzerine gerçekleştirdiği yeniden yargılamada verdiği beraat kararı göz önünde tutulduğunda ilk derece mahkemesi tamamen keyfi bir yaklaşım sergileyerek Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına uymamıştır. Ek olarak bunu yaparken verdiği keyfi karara gerekçe oluşturma bağlamında Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisini de sorgulayan karşı bir tavır sergilemiştir.

43. Ülkemizde gerek genel olarak hukuk devleti ve Anayasa'nın üstünlüğünün ve gerekse bireysel başvuru aracılığıyla temel hak ve özgürlüklerin korunmasının tüm yargı mercilerinin yoğun gayretleriyle ve büyük bir özveriyle sağlandığı bir ortamda bu biçimde keyfi kararlarla hukuka ve adalete zarar veren bir yaklaşım sergilemek hiçbir şekilde tasvip edilemez.

44. Anayasal sistem içerisinde Anayasa Mahkemesi kararlarının yargı organları için de bağlayıcı olduğunu öngören Anayasa'nın 153. maddesinin altıncı fıkrası, Anayasa hükümlerinin yasama, yürütme ve yargı organlarını da bağlamakta olduğunu belirten Anayasa'nın 11. maddesi, Anayasa'nın hiçbir kimse veya organın kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi kullanamayacağına vurgu yapan 6. maddesinin üçüncü fıkrası ve Anayasa'nın hakimlerin Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm vermeleri gerektiğini öngören 138. maddesinin birinci fıkrası hükümleri bu derece net iken bir ağır ceza mahkemesinin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğini yerine getirmemesi ve hatta ihlal kararını sorgulaması esasında bu mahkemenin Anayasa'ya sadakatten ne derece uzak bir yaklaşım sergilediğini bütün açıklığıyla gözler önüne sermektedir.

45. Bu bağlamda İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi kararında yer verilen *"Anayasa Mahkemesi somut olayda bireysel başvuru incelemesi sonucu hak ihlali kararı verirken adeta temyiz makamı gibi hareket etmiş, oluşturmuş olduğu gerekçede hem Anayasa'ya hem de kanunun emredici hükmüne açıkça aykırı hareket ederek 'Yetki Gaspı'nda bulunmuştur."* şeklindeki ifade derece mahkemesinin keyfilikte ulaştığı vahim seviyeyi göstermek ve Anayasa'nın üstünlüğünü ne şekilde ihlal etmekte olduğunu ortaya koymak için tek başına yeterlidir.¹

46. Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığının kamu gücü kullanan organlar içerisinde hukuka en titiz biçimde uyması beklenen bir "mahkeme" için bile bu derece anlamsızlaştırılması somut örnek bağlamında yaşanmakta olan hukuksuzluğun vahametini de ortaya koymaktadır. İlk derece mahkemesinin bu keyfi kararı aynı zamanda ülkenin hukuk düzenine bir mahkmeden gelebilecek en ciddi tehdidin ne şekilde olabileceğini de gözler önüne seren vahim bir örnek konumundadır.

47. Bunun içindir ki temel hak ve özgürlükler, hukuk devleti ve Anayasa'nın üstünlüğü ve dolayısıyla kamu düzeninin korunması açısından fevkalade ciddi bir hal alan bu sorunun çözümüne ilişkin yapılması gerekenlerin yetkili kamu makamlarınca ivedilikle devreye sokulması gerekmektedir.

48. Bu bağlamda önemle ifade etmek gerekir ki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesindeki bireysel başvuru sisteminden farklı olarak ülkemizde Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru bağlamında verilen ihlal kararlarının infazı / icrası noktasında bir yetkisi bulunmamaktadır. Bu konuda ilgili mahkemeler Anayasa'nın 153. maddesinin amir hükmü uyarınca ihlal kararının gereği olarak yapılması gerekenleri dikkate

¹ İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi kararında yer verilen tınak içerisinde gösterilen bu cümle ilk olarak Anayasa Mahkemesince ihlal kararı kendisine gönderilen İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin İstanbul Cumhuriyet Savcılığından bu konuda mütalaa talep etmesi üzerine yazılan Savcılık mütalaasında görülmektedir. Savcılık mütalaasında yer verilen bu ifade noktası ve virgüline dahi dokunulmaksızın İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi kararında aynen yer almıştır.

olarak yeniden yargılamayı gerçekleştirmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi de farklı kararlarında bu konuda ihlalin ortadan kaldırılması için sadece yapılması gerekenleri somutlaştırarak mahkemelere yol gösterici bir yaklaşımla katkı sunmaya gayret göstermektedir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], §§ 93-100).

49. Bununla birlikte bireysel başvurudaki ihlal kararları bağlamında Anayasa Mahkemesinin kararlarındaki yol göstericiliği tek başına sorunun çözümünde yeterli olamamaktadır. İhlal kararlarının uygulanmaması durumunda Mahkemenin yetkisi oldukça sınırlıdır. Ancak, ifade etmek gerekir ki ihlal kararlarının gereğinin yerine getirilmemesi sadece Anayasa Mahkemesinin değil tüm ülkenin sorunudur.

50. Dolayısıyla bu sorunun çözümünde başta Hakimler ve Savcılar Kurulu ve savcılıklar olmak üzere ilgili muhatap tüm kamusal aktörlerin üzerine düşen sorumluluğu ivedilikle yerine getirmesi gerekmektedir.

51. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında da ifade edildiği üzere Anayasa'nın 153. maddesinde yer alan ve Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcı olduğuna dair herhangi bir istisnası bulunmayan hükmün hukukun bütünüyle alakalı tutarlı kararlar almayı ve böylece yargısal bütünlüğü de sağlamayı tüm hukuk uygulayıcılarına şart koştuğu açıktır. Bu ilke uyarınca mahkemeler ve kamu gücünü kullanan diğer organlar, Anayasa Mahkemesi kararlarını uygulamaktan veya gereğini yerine getirmekten hiçbir şekilde kaçınamazlar. Anayasa'yı koruma ve anayasal kurallara sadakat gösterme yükümlülüğü bulunan mahkemelerin ve kamu gücünü kullanan diğer organların, türlü bahaneler ve hukuk tanımaz tutum ve davranışlarla bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmesine ve mevcut ihlallerin sürdürülmesine neden olacak şekilde, Anayasa'nın öngördüğü hukuk düzenine karşı koyma anlamına gelen keyfi kararlara hiçbir hukuk sisteminde müsaade edilemez. Dolayısıyla bir hukuk devletinde anayasal hükümlere uymamanın ilgililer açısından cezai, idari ve hukuki sorumluluk doğuracağı açıktır (bkz.: Kadri Enis Berberoğlu (3), §§ 142, 145; Şerafettin Can Atalay (3) [GK], § 68).

52. Esasında sorunun yargı yetkisini kullanan kişilerden kaynaklanması, durumun vahametini daha da artırmaktadır. Hakimlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile hakimlik teminatlarının, Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı açıkça ortadan kaldırılabilecek bu biçimdeki keyfi kararlara hukuki koruma sağlaması asla mümkün olamaz. Aksine, bağımsızlık ve tarafsızlık ilkeleri ve hakimlere tanınan hukuki teminatlar sadece yargılama sürecinde hakimlerin hukukun üstünlüğünü kararlılıkla koruması amacıyla öngörülmüştür.

53. Dolayısıyla kamu organları içerisinde tüm mahkemeler de bireysel başvurunun kabulü ile birlikte temel hak ve özgürlüklerin korunması noktasında daha duyarlı hareket etmek zorundadır. Öyle ki bireysel başvurunun subjektif ve objektif etkisinin arzulanan seviyeye çıkarılabilmesi amacıyla tüm yargı mercileri düzeyinde birtakım özel çalışmalar da gerçekleştirilmektedir.

54. Anayasa Mahkemesinin verdiği ihlal kararının gereği olarak yapılması gerekenlerle ilgili yetki ve sorumluluk ihlale sebebiyet veren muhatap mahkemelere ait olup bu mahkemeler ihlalin niteliğine göre yapılması gerekenleri sağlamak zorundadır.

55. Bu minvalde Hakimler ve Savcılar Kurulu da hakim ve savcıların derece yükselmesi ve birinci sınıfa ayrılma ve birinci sınıf olma süreçlerindeki değerlendirme esasları ve terfilerdeki kriterlerini düzenleyen “ilke kararları”nda yargı mensuplarının değerlendirilmesi sürecinde “Anayasa Mahkemesince yapılan incelemelerde ihlal kararına sebebiyet verip vermedikleri”ni de birer kriter olarak açıkça kabul edip uygulamaktadır.

56. Hakimler ve Savcılar Kurulunun ilke kararlarında bahse konu kriter “Yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı ilkeleri temelinde; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesince yapılan incelemelerde ihlal kararına sebebiyet verip vermedikleri, neden oldukları ihlalin niteliği ve ağırlığı ile ilgililerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Anayasa ile teminat altına alınan hakların korunması konusundaki gayretleri” şeklinde yer almaktadır (bkz.: 5/4/2017 tarihli ve 675/1 sayılı Hâkim ve Savcıların Derece Yükselmesi Esaslarına İlişkin İlke Kararı, madde: 6/j; 5/4/2017 tarihli ve 675/2 sayılı Birinci Sınıfa Ayrılan ve Birinci Sınıf Olan Hâkim ve Savcılarının Çalışmalarının Değerlendirilmesi Esaslarına İlişkin İlke Kararı, madde: 7/j. <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/190320251559derece-ilke-kararipdf.pdf>; <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/190320251558birinci-sinifa-ayrilan-ve-olanlara-ait-ilke-kararipdf.pdf>. Erişim Tarihi: 15/04/2026).

57. İlke kararlarında da özellikle yer verildiği üzere Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru incelemelerindeki insan haklarının korunması gayreti hakim ve savcılar için de uyulması zorunlu temel bir ilke konumundadır. Bu bağlamda yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkeleri ile hakimlik teminatları eldeki başvuruya konu yargılamadaki gibi açık bir keyfilğe asla imkan veremez. Bu nedenle de bu yaklaşımı sergileyen yargı mensuplarına yönelik Hakimler ve Savcılar Kuruluna önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir.

58. Yine bu perspektiften hareketle eldeki başvuruda anayasal hükümlere uymamanın bir gereği olmak üzere ilgililer hakkında yetkili mercilerce gerekli cezai, idari ve hukuki süreçlerin bir an evvel çalıştırılması gerekmektedir.

59. Zira önemle vurgulamak gerekir ki bu biçimdeki keyfi kararların bir hukuk devletinde adaletin tesisine ve Anayasa’nın üstünlüğüne verdiği zararın etkisi gün geçtikçe çok daha yoğun biçimde kendisini gösterecektir. Anayasa Mahkemesi de bir kararında bu vahim durumu, Anayasa Mahkemesi kararlarının ilgili mahkemelerce veya diğer kamu makamlarınca yerine getirilmemesinin veya icrasının geciktirilmesinin bireyin yaşamı ve devletin işleyişi üzerinde gözardı edilemez derin etkiler bırakacağı şeklinde ifade etmiştir (bkz.: Şerafettin Can Atalay (3) [GK], § 58).

60. Hatta bu bağlamda Anayasa’nın üstünlüğünün egemen olduğu bir ülkede gelecek nesillere Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğini yerine getirmeye açıkça karşı çıkan tek bir mahkeme kararı örneği bırakmak bile hukuk sisteminde yaratılan tahribatın boyutlarını öngörmek için yeterli olacaktır.

61. Bunun içindir ki benzer keyfi kararların verilmemesi ve ülkede hukukun üstünlüğünün ve Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığının eksiksiz biçimde tesisi amacıyla kamusal yetki kullanan ilgili tüm aktörlerin üzerine düşeni “olması gerektiği şekilde” yerine getirmesi anayasal bir zorunluluktur. Aksi durumda hukukun üstünlüğünün yerine keyfiliğin egemen olduğu bir ortama kapı aralanmış olacaktır.

62. Sonuç olarak eldeki dosyadaki Anayasa Mahkemesi ihlal kararına uyulmaması meselesi yalnızca Anayasa Mahkemesini ilgilendiren bir sorun olarak görülmemelidir. Hukuk devletini, Anayasa'nın üstünlüğünü ve temel hakların korunmasını amaç edinen yetkili tüm kamusal aktörler bu sorunu görüp çözüm yolunda kararlı ve ortak bir irade sergilemelidir.

63. Dolayısıyla bu çerçevede dahilinde acil bir zorunluluk olarak Anayasa Mahkemesinin verdiği ihlal kararının gereğinin yerine getirilmesi noktasında bilhassa Hakimler ve Savcılar Kurulunun ve ilgili yargısal makamların ve genel olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinin gerekli adımları atması gerekir.

B. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin Karşıoy Gerekeşi

64. Eldeki dosya ile ilgili olarak daha önce Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuruda Mahkememiz Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki bazı usule ilişkin güvencelere yargılamada uyulmamasının bir bütün olarak başvurusunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştı (bkz.: Tayfun Kahraman [GK], B. No: 2023/98215, 31/7/2025, §§ 48-57). Buna rağmen İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına uymayıp başvurusunun yeniden yargılanmasına ilişkin süreci başlatmamıştır.

65. Her ne kadar bu başvuru ile ilgili ilk ihlal kararından sonra yeniden yargılama süreci başlatılmamış ise de artık başvuru ile ilgili mahkumiyet kararı Anayasa Mahkemesinin verdiği adil yargılanma hakkı ihlal kararı sonrasında hukuken -Anayasa'nın 19. maddesinde ifade edildiği üzere- mahkemelerce usulüne uygun biçimde verilmiş bir mahkeme kararı niteliğini kaybetmiştir. Bu yönü ile artık başvurusunun mahkumiyetinin Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasındaki şartları taşıyan bir mahkeme kararına dayalı olduğu söylenemeyecektir.

66. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında da bu hususa vurgu yaparak benzer başvurularda başvuru sahiplerinin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesine göre başvurusunun Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına rağmen hâlen mahkûmiyet hükmünün infazı kapsamında hükümlü statüsüyle ceza infaz kurumunda tutulması hukuki dayanaktan yoksun bir durum arz etmektedir. Anayasa Mahkemesi kişilerin -Anayasa Mahkemesi kararına rağmen- özgürlüklerinden yoksun bırakılmaya devam edilmelerini, tutulmanın keyfililiğine sebebiyet veren bir durum olarak kabul etmektedir (bkz.: Şerafettin Can Atalay (3) [GK], §§ 73-74. Benzer biçimde bkz.: Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], § 128-136).

67. Zira somut olay bağlamında düşünüldüğünde yapılan bireysel başvuruda incelenen mahkumiyet hükmü daha önceden Anayasa Mahkemesi tarafından başvurusunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal eden bir hüküm olarak nitelendirilmişti.

68. Bu durumda derece mahkemesinin Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı sonrasındaki yeniden yargılama sürecinde bu aykırılığı giderecek biçimde gerçekleştireceği yargılama ile davayı esastan sonuçlandıran yeni bir hüküm kurması gerekirdi. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin ihlal tespiti sonrasında başvuru aleyhine derece mahkemelerince kurulmuş olan önceki mahkumiyet hükmü artık hukuken geçerli bir hüküm olmaktan çıkmış durumdadır.

69. Daha farklı biçimde ifade etmek gerekirse gelinen aşama itibarıyla artık bireysel başvuru incelemesi sonucunda hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal ettiği Anayasa Mahkemesi tarafından tespit edilen derece mahkemesi hükmünün bireysel başvurunun amacı doğrultusunda gerçekleştirilecek yeniden yargılama ile birlikte gözden geçirilmesi zorunlu olup ihlal kararı karşısında başvurunun önceki mahkûmiyet hükmünün hukukî geçerli olması mümkün değildir.

70. Nitekim Anayasa Mahkemesi de bir kararında bireysel başvuru incelemesinde verilmiş bir ihlali kararı sonrasında artık kesinleşen bir hükmün varlığından söz etmenin hukukî mümkün olmadığını, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararından sonra kararın hüküm fıkrasında belirtildiği şekliyle ihlale yol açan kararın ortadan kaldırılmasının anayasal bir zorunluluk olduğunu, Anayasa Mahkemesince Anayasa'yı ihlal ettiği tespit edilen bir yargısal kararı mahkemeler dâhil hiçbir kamu otoritesinin esas alamayacağını ve Anayasa'ya aykırılığı sabit olan bir karara hukukî geçerlilik tanınamayacağını vurgulamıştır (bkz.: AYM, E. 2024/43, K. 2024/65, 22/2/2024, § 122. Benzer biçimde bkz.: Mehmet Doğan [GK], § 59).

71. Dolayısıyla eldeki başvuruda Anayasa Mahkemesinin adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin tespitine rağmen derece mahkemesinin yeniden yargılama yoluna başvurmaması durumunda başvurunun önceki mahkûmiyet kararına dayalı biçimde cezaevinde tutulması esasında bu kişinin tamamen hukukî öngörülmemiş olan bir yolla Anayasa'nın 19. maddesindeki kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı bağlamında sahip olduğu güvenceden mahrum bırakılması anlamı taşımaktadır.

72. Bu durum Anayasa'nın kişi özgürlüğünün ancak hukukî geçerli ve meşru bir mahkûmiyet hükmüyle sınırlandırılabilmesine dair 19. maddesindeki temel güvenceyi işlevsiz kıldığından başvurunun hiçbir hukukî dayanağı kalmayan bir hükme istinaden bu biçimdeki keyfî bir tutulmaya devam ettirilmesi ve kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ağır ve açık bir ihlali sonucunu doğurmaktadır.

73. Nitekim Anayasa Mahkemesinin bir kararında da ifade edildiği üzere bireylerin özgürlüklerine yönelik müdahalenin keyfî olmaması, olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde bile uygulanması gereken temel bir güvencedir. Bir kişinin olağanüstü dönemlerde dahi keyfî olarak özgürlüğünden yoksun bırakılması milletlerarası hukuktan doğan yükümlülöklere aykırı bir durumdur (bkz.: Aydın Yavuz ve diğeri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 348).

74. Bu yönüyle mevcut başvuruda başvurunun Anayasa'nın 19. maddesinde öngörölen *"mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı bir mahkûmiyet hükmü"* bulunmaksızın fiziksel özgürlüğünden mahrum bırakıldığı anlaşıldığından eldeki bireysel başvuruda kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının da ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir.

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ